

Gub. D. Gulbini
 Gub. Z. Staniviciui

Valstybinė maisto ir veterinarijos
 tarnyba
 GAUTA 2014-10-06
 Reg. Nr. B5- 8195

LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS KONTROLĖ

Valstybinei maisto ir veterinarijos
 tarnybai
 Siesikų g. 19, 07170 Vilnius

2014-10-01 Nr. S-(10-3516)-2441

DĖL VALSTYBINIO AUDITO ATASKAITOS „MAISTO SAUGOS UŽTIKRINIMAS“

Siunčiame 2014 m. rugsėjo 24 d. valstybinio audito ataskaitą Nr. VA-P-10-10-10 „Maisto saugos užtikrinimas“.

Informuojame, kad į Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos 2014-08-14 raštu Nr. B6-(1.19)-2059 pateiktas pastabas dėl valstybinio audito ataskaitos projekto atsižvelgėme iš dalies, papildėme audito išvadas ir rekomendacijas. Priežastys, dėl kurių į kai kurias pastabas neatsižvelgėme, pateiktos lentelėje:

Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos pateiktos pastabos	Priežastys, dėl kurių Valstybės kontrolė į pastabas neatsižvelgė
1. Dėl išvados „Nepakankamas valstybinės maisto kontrolės poveikis maisto saugai viešojo maitinimo įstaigose“ formuluotės pakeitimo.	Išvadą grindėme audito metu Jūsų pateiktais ir po audito ataskaitos projekto pateikimo patikslintais duomenimis apie patikrintas viešojo maitinimo įmones: viešojo maitinimo įstaigų skaičius 2011–2013 m. kito nežymiai (apie 2 proc.) ir atitinkamai buvo 9042, 9180, 9150, o taikytų poveikio priemonių atitinkamai buvo 1711, 1599, 1788, iš jų reikšmingi pažeidimai: 883, 831 ir 929, t.y. tiek taikytų poveikio priemonių, tiek reikšmingų pažeidimų skaičius 2013 m. didėjo, lyginant su ankstesniais metais. Reikšmingi pažeidimai atitinkamai sudarė 24, 22 ir 23 proc. bendro pažeidimų skaičiaus. Be to, tik šiek tiek daugiau nei pusės patikrinimų metu nenustatoma pažeidimų (2011 m. tokių buvo 56 proc., 2012 m. – 55 proc., 2013 m. 59 proc.). Šie duomenys rodo nepakankamą valstybinės maisto kontrolės poveikį – reikšmingų pažeidimų skaičius išlieka aukštas ir turi tendenciją didėti, beveik pusės patikrinimų metu nustatoma pažeidimų ir pažeidimų mažėja nežymiai (2013 m., lyginant su 2012 m., – apie 4 proc. punktus, tačiau, jei lyginsime 2012 m. su 2011 m., jų padaugėjo 1 proc. punktu.
2. Dėl atmetos rekomendacijos „patikslinti vidaus administracinius aktus ir įpareigoti	Maisto sauga žmonių sveikatai yra besąlygiškas prioritetas, be to, vienas iš maisto saugos

<p>darbuotojus pranešimuose interneto svetainėje visais atvejais tarnybai pateikti nesaugaus produkto vaizdinę medžiagą, nurodyti produkto galiojimo datą (jei ji nustatyta) ir vietas, kur nesaugų produktą galima gražinti“.</p>	<p>principų – skaidrumas – taikomas ir efektyviam visuomenės informavimui. Valstybės kontrolė pažymi, kad Europos Sąjungos ar nacionaliniai teisės aktai nustato minimalius informacijos pateikimo vartotojui reikalavimus, šie teisės aktų reikalavimai neriboja tarnybos teisės ir galimybės pateikti išsamesnę informaciją vartotojui, nei nurodyta reglamente ir nacionaliniuose teisės aktuose. Teisės aktų reikalavimai neapriboja VMVT galimybių (tarnyba turi teisę) priimti (papildyti) vidaus administracinius teisės aktus nuostatomis, kurios užtikrintų išsamesnės informacijos apie nesaugų produktą pateikimą vartotojams, kad jie laiku galėtų imtis veiksmų savo sveikatai apsaugoti. Išsamesnės informacijos pateikimas padėtų geriau apsaugoti vartotojų interesus.</p>
--	--

Dėkojame už bendradarbiavimą.

PRIDEDAMA. 54 lapai.

Valstybės kontrolierė

Giedrė Švedienė

Tadas Paulavičius, tel. (8 5) 266 6876, el. p. tadas.paulavicius@vkontrolė.lt

Biudžetinė įstaiga
Pamėnkalnio g. 27, LT-01113 Vilnius

Tel. (8 5) 266 6752
Faks. (8 5) 266 6761
El. paštas info@vkontrolė.lt
<http://www.vkontrolė.lt>

Duomenys kaupiami ir saugomi
Juridinių asmenų registre
Kodas 188659229

1. Valstybinio audito ataskaita	14
<hr/>	
MAISTO SAUGOS UŽTIKRINIMAS	16
<hr/>	
2014 m. rugsėjo 24 d. Nr. VA-P-10-10-10	21
2.1. Maisto saugos užtikrinimo planavimas	21
2.2. Maisto saugos užtikrinimo įgyvendinimas	22
2.3. Maisto saugos užtikrinimo stebėsenos rezultatai	23
2.4. Maisto saugos užtikrinimo stebėsenos rezultatai	24
2.5. Maisto saugos užtikrinimo stebėsenos rezultatai	25
2.6. Maisto saugos užtikrinimo stebėsenos rezultatai	26
2.7. Maisto saugos užtikrinimo stebėsenos rezultatai	27
2.8. Maisto saugos užtikrinimo stebėsenos rezultatai	28
2.9. Maisto saugos užtikrinimo stebėsenos rezultatai	29
2.10. Maisto saugos užtikrinimo stebėsenos rezultatai	30
2.11. Maisto saugos užtikrinimo stebėsenos rezultatai	31
2.12. Maisto saugos užtikrinimo stebėsenos rezultatai	32
2.13. Maisto saugos užtikrinimo stebėsenos rezultatai	33
2.14. Maisto saugos užtikrinimo stebėsenos rezultatai	34
2.15. Maisto saugos užtikrinimo stebėsenos rezultatai	35
2.16. Maisto saugos užtikrinimo stebėsenos rezultatai	36
2.17. Maisto saugos užtikrinimo stebėsenos rezultatai	37
2.18. Maisto saugos užtikrinimo stebėsenos rezultatai	38
2.19. Maisto saugos užtikrinimo stebėsenos rezultatai	39
2.20. Maisto saugos užtikrinimo stebėsenos rezultatai	40
2.21. Maisto saugos užtikrinimo stebėsenos rezultatai	41
2.22. Maisto saugos užtikrinimo stebėsenos rezultatai	42
2.23. Maisto saugos užtikrinimo stebėsenos rezultatai	43
2.24. Maisto saugos užtikrinimo stebėsenos rezultatai	44
2.25. Maisto saugos užtikrinimo stebėsenos rezultatai	45
2.26. Maisto saugos užtikrinimo stebėsenos rezultatai	46
2.27. Maisto saugos užtikrinimo stebėsenos rezultatai	47
2.28. Maisto saugos užtikrinimo stebėsenos rezultatai	48
2.29. Maisto saugos užtikrinimo stebėsenos rezultatai	49
2.30. Maisto saugos užtikrinimo stebėsenos rezultatai	50
2.31. Maisto saugos užtikrinimo stebėsenos rezultatai	51
2.32. Maisto saugos užtikrinimo stebėsenos rezultatai	52
2.33. Maisto saugos užtikrinimo stebėsenos rezultatai	53
2.34. Maisto saugos užtikrinimo stebėsenos rezultatai	54
2.35. Maisto saugos užtikrinimo stebėsenos rezultatai	55
2.36. Maisto saugos užtikrinimo stebėsenos rezultatai	56
2.37. Maisto saugos užtikrinimo stebėsenos rezultatai	57
2.38. Maisto saugos užtikrinimo stebėsenos rezultatai	58
2.39. Maisto saugos užtikrinimo stebėsenos rezultatai	59
2.40. Maisto saugos užtikrinimo stebėsenos rezultatai	60
2.41. Maisto saugos užtikrinimo stebėsenos rezultatai	61
2.42. Maisto saugos užtikrinimo stebėsenos rezultatai	62
2.43. Maisto saugos užtikrinimo stebėsenos rezultatai	63
2.44. Maisto saugos užtikrinimo stebėsenos rezultatai	64
2.45. Maisto saugos užtikrinimo stebėsenos rezultatai	65
2.46. Maisto saugos užtikrinimo stebėsenos rezultatai	66
2.47. Maisto saugos užtikrinimo stebėsenos rezultatai	67
2.48. Maisto saugos užtikrinimo stebėsenos rezultatai	68
2.49. Maisto saugos užtikrinimo stebėsenos rezultatai	69
2.50. Maisto saugos užtikrinimo stebėsenos rezultatai	70
2.51. Maisto saugos užtikrinimo stebėsenos rezultatai	71
2.52. Maisto saugos užtikrinimo stebėsenos rezultatai	72
2.53. Maisto saugos užtikrinimo stebėsenos rezultatai	73
2.54. Maisto saugos užtikrinimo stebėsenos rezultatai	74
2.55. Maisto saugos užtikrinimo stebėsenos rezultatai	75
2.56. Maisto saugos užtikrinimo stebėsenos rezultatai	76
2.57. Maisto saugos užtikrinimo stebėsenos rezultatai	77
2.58. Maisto saugos užtikrinimo stebėsenos rezultatai	78
2.59. Maisto saugos užtikrinimo stebėsenos rezultatai	79
2.60. Maisto saugos užtikrinimo stebėsenos rezultatai	80
2.61. Maisto saugos užtikrinimo stebėsenos rezultatai	81
2.62. Maisto saugos užtikrinimo stebėsenos rezultatai	82
2.63. Maisto saugos užtikrinimo stebėsenos rezultatai	83
2.64. Maisto saugos užtikrinimo stebėsenos rezultatai	84
2.65. Maisto saugos užtikrinimo stebėsenos rezultatai	85
2.66. Maisto saugos užtikrinimo stebėsenos rezultatai	86
2.67. Maisto saugos užtikrinimo stebėsenos rezultatai	87
2.68. Maisto saugos užtikrinimo stebėsenos rezultatai	88
2.69. Maisto saugos užtikrinimo stebėsenos rezultatai	89
2.70. Maisto saugos užtikrinimo stebėsenos rezultatai	90
2.71. Maisto saugos užtikrinimo stebėsenos rezultatai	91
2.72. Maisto saugos užtikrinimo stebėsenos rezultatai	92
2.73. Maisto saugos užtikrinimo stebėsenos rezultatai	93
2.74. Maisto saugos užtikrinimo stebėsenos rezultatai	94
2.75. Maisto saugos užtikrinimo stebėsenos rezultatai	95
2.76. Maisto saugos užtikrinimo stebėsenos rezultatai	96
2.77. Maisto saugos užtikrinimo stebėsenos rezultatai	97
2.78. Maisto saugos užtikrinimo stebėsenos rezultatai	98
2.79. Maisto saugos užtikrinimo stebėsenos rezultatai	99
2.80. Maisto saugos užtikrinimo stebėsenos rezultatai	100

TURINYS

SANTRUMPOS IR SĄVOKOS	3
<u>SANTRAUKA</u>	<u>6</u>
IŠVADOS	7
<u>IŽANGA</u>	<u>10</u>
<u>AUDITO REZULTATAI</u>	<u>13</u>
<u>1. Ar efektyvi valstybinė maisto kontrolė</u>	<u>13</u>
1.1. Maisto tvarkymo subjektų tikrinimai atliekami rizikos pagrindu, nustatytu dažnumu ir pagal nustatytas procedūras	14
1.2. Viešojo maitinimo įstaigose išlieka aukštas higienos ir savikontrolės pažeidimų lygis	15
1.3. Pasienio veterinarijos postuose didėjant tikrinimų skaičiui mažėja nustatomų pažeidimų	18
1.4. Medžiagų ir gaminių, besiliečiančių su maistu, kontrolė nepakankamai efektyvi	20
1.5. GMO patikrinimų mastas nedidelis, o pažeidimų dalis didesnė, palyginti su bendra teisės aktų reikalavimų neatitikusių tyrimų dalimi	22
1.6. Nesaugaus produkto pašalinimo iš rinkos ir utilizavimo proceso kontrolė vykdoma visais etapais, nustatyta informavimo apie nesaugų produktą trūkumų	24
1.7. Valstybiniai tyrimai atliekami akredituotoje laboratorijoje ir pagal akredituotus metodus	25
<u>2. Ar visi atsitiktinės atrankos būdu pasirinkti maisto produktai atitiko maisto saugos ir kokybės reikalavimus</u>	<u>27</u>
2.1. Vienas mėsos dešrelių mėginys neatitiko maisto kokybės reikalavimų, o vieno medaus mėginio rodikliai neviršijo paklaidos ribų	28
2.2. Abiejuose tirtuose dešrelių mėginiuose nustatytų medžiagų kiekis viršijo maksimalias leistinas maisto saugos normas pridedamiems maisto priedams, viename salotų mėginyje – neviršijo paklaidos ribų	29
<u>3. Ar vartotojai pakankamai informuojami apie nesaugius maisto produktus</u>	<u>32</u>
3.1. VMVT ne visais atvejais, kai aptinkamas nesaugus maisto produktas, teikia išsamią informaciją vartotojui	32
3.2. Ne visos prekybos įmonės imasi visų priemonių, kad vartotojai būtų tinkamai informuojami apie nesaugų maisto produktą	32
<u>PRIEDAI</u>	<u>34</u>

SANTRUMPOS IR SĄVOKOS

Atitikties patikrinimas – vizualinis produktų siuntos patikrinimas, siekiant užtikrinti, kad veterinarijos sertifikatas(-ai) ar veterinarinis(-iai) dokumentas (-ai) arba kitas (-i) dokumentas(-ai), nustatytas(-i) veterinarijos teisės aktuose, atitinka patį produktą.

Dokumentų patikrinimas – veterinarijos sertifikato (-ų) ar veterinarinio (-ių) dokumento (-ų) arba kito (-ų) produktų siuntą lydinčio (-ių) dokumento (-ų) patikrinimas.

Genetiškai modifikuotas organizmas (GMO) – organizmas, išskyrus žmogų, kuriame genetinė medžiaga pakeista tokiu būdu, kuris paprastai nepasitaiko poruojantis ir (arba) natūralios rekombinacijos būdu.¹

Gyvūninio maisto kontrolė – VMVT atlieka valstybinę maisto kontrolę mėsos, paukštienos, žvėrienos, triušienos, pieno, kiaušinių, žuvų ir jos produktų gamybos įmonėse ir sandėliuose.

Fizinis patikrinimas – produkto patikrinimas, kuris gali apimti pakuotės ir temperatūros tikrinimą, mėginių paėmimą ir laboratorinius tyrimus.

Importas – laisva produktų apyvarta ir ketinimas išleisti produktus laisvai cirkuliuoti.

Importo sąlygos – Europos Sąjungos teisės aktuose nustatyti veterinarijos reikalavimai importuojamiems produktams.

Higiena – teisingas maisto saugai ir kokybei užtikrinti būtinų priemonių taikymas paruošimo, apdorojimo, pakavimo, gabenimo, paskirstymo ir prekybos metu.

Maistas – perdirbtas, perdirbtas iš dalies arba neperdirbtas produktas ar medžiaga, skirta žmogui nuryti arba pagrįstai tikintis, kad ji bus nuryta. Maistui taip pat priskiriami gėrimai, kramtomoji guma ar bet kuri kita medžiaga, įskaitant vandenį, apgalvotai įdėta į maistą jį gaminant, ruošiant ar apdorojant².

Kokybė – maisto savybių visuma, tenkinanti konkrečius vartotojo poreikius, kurių protingai galima tikėtis, bei atitinkanti saugos ir kitus privalomuosius teisės aktų nustatytus reikalavimus³.

Sauga – Maisto įstatymo bei kitų teisės aktų nustatytų maisto ir jo tvarkymo reikalavimų visuma, užtikrinanti, kad vartojant maistą įprastomis, gamintojo nustatytomis ar galimomis iš anksto pagrįstai numatyti vartojimo sąlygomis, įskaitant ir ilgalaikį vartojimą, nebus jokios rizikos vartotojų sveikatai ar gyvybei arba ji bus ne didesnė negu ta, kuri teisės aktuose nustatyta kaip leidžiama ir laikoma atitinkančia aukštą vartotojų apsaugos lygį.⁴

Maisto tvarkymas – bet koks poveikis maistui ar veiksmai su juo ar atskiromis jo sudedamosiomis dalimis (įskaitant gaminimą, ruošimą, perdirbimą, fasavimą, pakavimą, laikymą, saugojimą, gabenimą, paskirstymą, tiekimą, pateikimą parduoti, pardavimą), galintys turėti įtakos maisto saugai, kokybei ir mitybos vertei⁵.

Maisto tvarkymo subjektas (maisto verslo operatorius) – maisto tvarkymo veiklą Lietuvoje vykdančias Lietuvos Respublikos, kitos Europos Sąjungos valstybės narės ar Europos ekonominės

¹ Genetiškai modifikuotų organizmų įstatymas, 2001-06-12, Nr. IX-375, 2 str. 3 d. (2006-06-22 Nr. X-720 redakcija).

² 2002 m. sausio 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 178/2002, 2 str.

³ Maisto įstatymas, 2000-04-04 Nr. VIII-1608, 2 str. 13 d. (2002-06-06 Nr. IX-937 redakcija).

⁴ Ten pat, 2 str. 11 d.

⁵ Ten pat, 2 str. 5 d. (2003-09-16 Nr. IX-1733 redakcija).

erdvės valstybės pilietis, kitas fizinis asmuo, kuris naudojasi ES teisės aktų jam suteiktomis judėjimo valstybėse narėse teisėmis, Lietuvos Respublikoje ar kitoje valstybėje narėje įsteigtas juridinis asmuo, taip pat jų padaliniai, atsakingi už maistą reglamentuojančių teisės aktų laikymąsi.

Maistas laikomas nesaugus, jei manoma, kad jis:

- kenkia sveikatai;
- netinka žmonėms vartoti.⁶

Gaminiai, besiliečiantys su maistu – medžiagos ir gaminiai, galintys liestis su maistu, besiliečiantys su juo ir pagaminti tam tikslui⁷.

Negyvūninio maisto kontrolė – VMVT atlieka valstybinę maisto kontrolę negyvūninio maisto gamybos įmonėse, prekybos ir viešojo maitinimo įmonėse, geriamojo vandens tiekimo subjektuose.

Negyvūninio maisto produktų grupės – vaisiai ir daržovės, džiovinti vaisiai ir riešutai, prieskoniai, padažai, sausos sriubos, traškučiai, miltiniai gaminiai, valgomoji druska, maisto papildai, nealkoholiniai ir alkoholiniai gėrimai ir kt.

NMVRVI – Nacionalinis maisto ir veterinarijos rizikos vertinimo institutas.

Pašalinimas – visos priemonės, kuriomis siekiama neleisti pavojingo produkto platinti, rodyti ir siūlyti vartotojams.

RASFF – skubiųjų pranešimų apie nesaugų maistą ir pašarus sistema (angl. *Rapid Alert System for Food and Feed*).

Savikontrolės sistema – maisto saugos valdymo sistema, kurią subjektas diegia pagal individualų Rizikos veiksnių analizės ir svarbiausiųjų valdymo taškų (RVASVT) sistemos planą arba pagal Gerosios higienos praktikos taisyklės (GHPT).⁸

Siunta – tos pačios rūšies produktų kiekis, nurodytas tame pačiame veterinarijos sertifikate ar veterinarijame dokumente arba kitame dokumente, nustatytame veterinarijos teisės aktais, kurie gabenami viena transporto priemone iš tos pačios trečiosios šalies ar jos dalies.

Trečiosios šalys – šalys, nepriklausančios Europos Sąjungai.

Valstybinė maisto kontrolė – tikrinimas, kurį atlieka kompetentinga institucija, siekdama nustatyti, ar maistas, maisto priedai, vitaminai, mineralinės medžiagos, mikroelementai bei kitokie priedai, skirti parduoti, taip pat medžiagos ir prekės, kurios liečiasi su maisto produktais, atitinka nuostatas, skirtas užkirsti kelią pavojui visuomenės sveikatai, užtikrinant sąžiningus verslo sandorius ar saugant vartotojų interesus, įskaitant ir vartotojų informavimo nuostatas⁹.

Vartotojas – fizinis asmuo, kuris įsigyja gaminius ir naudojasi paslaugomis asmeniniams ir namų ūkio poreikiams¹⁰.

⁶ 2002 m. sausio 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 178/2002, 14 str.

⁷ Maisto įstatymas, 2000-04-04 Nr. VIII-1608, 2 str. 3 d.

⁸ Kokybės sistemos darbo instrukcija KT-2-1-3-D2 „Ūkio subjektų savikontrolės sistemos, diegiamos pagal geros higienos praktikos taisyklės, audito atlikimo“, patvirtinta Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus 2011-12-30 įsakymu Nr. B1-823.

⁹ Ten pat.

¹⁰ Produktų saugos įstatymas, 1999-06-01 Nr. VIII-1206 (2001-07-05 Nr. IX-427 redakcija), 3 str. 11 d.

Verifikavimas – VMVT vidaus kontrolės sistemos dalis, kurią atlieka tarnybos visų lygių struktūrinių padalinių vadovai, valstybės tarnautojai ir kiti darbuotojai, užtikrinantys valstybinės maisto ir veterinarinės kontrolės tinkamą vykdymą.¹¹

VMVT – Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba.

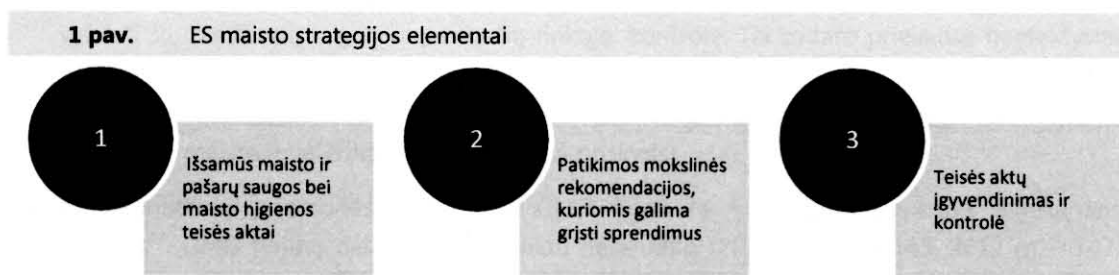
¹¹ Kokybės sistemos darbo instrukcija PŽ-1-6-D1 „Valstybinės maisto ir veterinarijos kontrolės verifikavimas“, patvirtinta Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus 2014-06-19 įsakymu Nr. B1-536.

SANTRAUKA

Pastaruoju metu Europos Sąjungoje (ir Lietuvoje) didėja dėmesys maisto produktų saugai ir kokybei. Tai lemia ir naujas vartotojų požiūris į maistą, susirūpinimas aplinkos tarša, jos įtaka maistui ir žmonių sveikatai, produktų gausa ir įvairovė, galimybė pasirinkti vartotojui tinkamus produktus.

Svarbiausias Europos Sąjungos maisto saugos politikos uždavinys – užtikrinti kuo geresnę žmonių sveikatos ir vartotojų interesų (kiek jie susiję su maistu) apsaugą ir laisvą saugių ir kokybiškų produktų apyvartą vidaus rinkoje ir su trečiosiomis šalimis. Šiems tikslams įgyvendinti pasitelkiamas integruotas metodas „*nuo lauko iki stalo*“, taigi priemonių maisto saugai užtikrinti turi būti imamasi visuose maisto grandinės etapuose: ir maistui skirtų augalų ir gyvūnų auginimo, maistui skirtų gyvūnų pašarų gamybos, maisto produktų gamybos, perdirbimo ir paskirstymo, ir maisto produkto tiekimo galutiniam vartotojui.

ES maisto strategiją sudaro trys pagrindiniai elementai (1 pav.):

Šaltinis – Valstybės kontrolė

Lietuvos nacionaliniuose teisės aktuose tam tikrais atvejais nustatyti griežtesni reikalavimai maisto kokybei nei ES (pvz., Lietuvoje gaminamų mėsos gaminių (aukščiausia, I, II rūšis).¹²

Audito tikslas nustatyti, ar efektyviai užtikrinama maisto sauga, tai yra:

- ar efektyvi valstybinė maisto kontrolė;
- ar atsitiktinės atrankos būdu atrinkti maisto produktai atitinka maisto saugos ir kokybės reikalavimus;
- ar vartotojai pakankamai informuojami apie nesaugius maisto produktus.

Auditą atlikome Valstybinėje maisto ir veterinarijos tarnyboje ir Nacionaliniame maisto ir veterinarijos rizikos vertinimo institute. Audito metu informaciją rinkome iš kitų valstybės institucijų, bendravome su kitų valstybės institucijų, verslo atstovais.

Audituojamas laikotarpis – 2011–2013 m. Vertindami pokyčius, naudojome ankstesnio laikotarpio ir 2014 m. I pusmečio duomenis.

Įvertinę audito metu surinktus įrodymus, teikiame valstybinio audito išvadas ir rekomendacijas.

¹² Lietuvos standartas LST 1919:2003 „Mėsos gaminiai“.

IŠVADOS

1. Maisto tvarkymo subjektų tikrinimus Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba atlieka rizikos pagrindu ir nustatytu dažnumu, vadovaudamasi reglamentuotomis tikrinimo procedūromis. Valstybinės maisto kontrolės verifikavimas atliekamas ne rečiau kaip vieną kartą per metų ketvirtį. Tai mažina tikrinimo subjektyvumo riziką ir padeda užtikrinti vienodą tikrinimo kokybę (1.1 ir 1.3 poskyriai).
2. Nepakankamas valstybinės maisto kontrolės poveikis maisto saugai viešojo maitinimo įstaigose – didėjant Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnybos patikrintų įmonių skaičiui nustatytų pažeidimų dalis lieka aukšta: tik šiek tiek daugiau nei pusėje įmonių nenustatoma pažeidimų. Iš visų patikrinimų su pažeidimais ketvirtadalis – reikšmingi pažeidimai, už kuriuos buvo taikytos poveikio priemonės¹³ ir šių pažeidimų skaičius didėja (2011 m. tokių buvo 883, 2012 m. – 831, 2013 m. – 929). (1.2 poskyris).
3. Lietuvoje nėra bendros medžiagų ir gaminių, besiliečiančių su maistu, kontrolės sistemos ir vienos institucijos, kuri vykdytų minėtą kontrolę: Maisto įstatyme nurodyta, kas turėtų vykdyti šių medžiagų ir gaminių, esančių rinkoje, kontrolę. Tai sudaro prielaidas neefektyviai naudoti išteklius – medžiagų ir gaminių, besiliečiančių su maistu, ir jų gamintojų kontrolę vykdo dvi institucijos: Valstybinė maisto produktų inspekcija prie Ūkio ministerijos ir Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba (1.4 poskyris).
4. Nepakankamos priemonės, užtikrinant GMO kontrolę - palyginti su kitais atliekamais tyrimais¹⁴, GMO tyrimų dėl maisto produktų nėra daug (2013 m. atlikti 143, 2012 m. - 147, 2011 m. - 121), be to, 2011-2013 m. lyginant su 2008 m. jų sumažėjo daugiau nei tris kartus (2008 m. atlikti 490), o pažeidimų dalis 2011 ir 2012 m. triskart didesnė, lyginant su bendra neatitikusių teisės aktų reikalavimų tyrimų dalimi: maisto produktuose GMO pasitvirtinusių tyrimų dalis 2011 m. – 4,96 proc., 2012 m. – 4,76 proc., tuo tarpu bendra atitinkamai 1,76 proc. ir 1,45 proc. (1.5 poskyris). Todėl nepakankamai užtikrinamas atsargumo principo įgyvendinimas ir vartotojų intereso – gauti visą ir teisingą informaciją apie vartojamą maisto produktą bei teisės pasirinkti saugų ir tinkamai paženklintą maisto produktą – apsauga.
5. Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba nustatyto nesaugaus maisto produkto išėmimo iš rinkos ir utilizavimo kontrolę vykdo visais etapais, tačiau ne visi nesaugūs maisto produktai operatyviai išimami iš rinkos, nes:
 - 5.1. ne visi maisto tvarkymo subjektai laiku ir tinkamai informuojami apie tarnybos nustatytą nesaugų produktą, todėl negali imtis operatyvių nesaugaus produkto pašalinimo iš rinkos priemonių (1.6 poskyris);
 - 5.2. maisto tvarkymo subjektai apie savikontrolės metu nustatytą nesaugų produktą neinformuoja tarnybos, todėl ji neturi galimybės operatyviai informuoti kitų maisto tvarkymo subjektų (nesaugaus produkto gavėjų) ir imtis priemonių laiku pašalinti nesaugų produktą iš rinkos (1.6 poskyris).

¹³ Nuobaudos pagal Administracinių teisės pažeidimų kodeksą, nurodymai, nutarimai, įspėjimai; sprendimai dėl veiklos atnaujinimo, sustabdymo, uždraudimo; nurodymai dėl produktų į rinką sustabdymo, uždraudimo; sprendimai dėl produktų teikimo sustabdymo, uždraudimo; sprendimai laikinai uždrausti teikti, siūlyti teikti į rinką, demonstruoti produktą; Maisto įstatymo pažeidimo, taikant Produktų saugos įstatyme nustatytą atsakomybę, protokolai.

¹⁴ Nacionalinis maisto ir veterinarijos rizikos vertinimo institutas 2013 m. atliko 1 228 956 mėginių tyrimus, 2012 m. – 1 254 195, 2011 m. – 1 321 233.

6. Valstybiniai tyrimai atliekami akredituotoje laboratorijoje ir akredituotais metodais, tačiau Nacionaliniame maisto ir veterinarijos rizikos vertinimo institute nepakankamai valdoma tyrimams naudojamos įrangos gedimų rizika – trečdalis visos turimos įrangos naudojama ilgiau nei 10 metų, pusė peržiūrėtos įrangos genda 1–5 kartus per metus, todėl, senstant įrangai, didėja gedimų rizika, o tai gali turėti neigiamos įtakos tyrimų atlikimo laikui (1.7 poskyris).
7. Nepakankama mėsos gaminių gamyboje naudojamų baltyminių mėsos pakaitalų kontrolė. Audito metu atlikus atsitiktinės atrankos būdu pasirinktų maisto produktų (dešrelių) laboratorinius tyrimus, viename mėginyje iš dviejų baltyminių mėsos pakaitalų kiekis viršijo leidžiamą normą daugiau nei 6 kartus (norma I rūšies mažai rūkytoms dešrelėms – iki 1 proc., nustatyta – 6,54 proc.). Tokiu būdu neužtikrinama, kad gyventojams būtų tiekiami kokybiški ir ženklavimo reikalavimus atitinkantys maisto produktai (2.1 poskyris).
8. Nepakankama mėsos gaminių gamyboje naudojamų priedų kontrolė:
 - 8.1. Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos tikrinimai dėl maisto priedų (fosfatų) naudojimo atliekami įvertinant dokumentus (gamintojo receptūras ir kt.) ir tiriant naudojamų priedų mišinių sudėtį, o tyrimai dėl faktiškai pridedamo fosfatų kiekio galutiniuose mėsos gaminiuose neatliekami, nes Nacionaliniame maisto ir veterinarijos rizikos vertinimo institute nėra galimybių laboratoriniais tyrimais nustatyti pridedamo maisto priedo kiekio (2.2 poskyris);
 - 8.2. audito metu buvo atlikti atsitiktinės atrankos būdu parinktų maisto produktų (dešrelių) laboratoriniai tyrimai. Dviejuose mėginiuose nustatytas bendras (natūraliai susidarantis ir pridėtas kaip maisto priedas) fosfato kiekis viršijo leistiną maisto priedo normą. Nenustatytas bendras medžiagos (natūraliai galinčio susidaryti ir pridedamo) kiekis mėsos gaminiuose sudaro prielaidas gamintojams didinti pridedamų fosfatų kiekį, nes nėra galimybių laboratorinių tyrimų metu atskirti natūraliai susidariusį kiekį nuo pridėtinio maisto priedo. Todėl leistiną normą viršijantis priedo kiekis gali būti vertinamas kaip natūraliai susidaręs (2.2 poskyris).
9. Vartotojai nepakankamai informuojami apie nustatytus nesaugius maisto produktus, kad galėtų imtis atitinkamų veiksmų savo sveikatai apsaugoti:
 - 9.1. Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba ne visais nustatytais nesaugaus maisto atvejais teikia išsamią informaciją vartotojui – 15 atvejų iš 189 (8 proc.) trūko esminės informacijos apie produktą: vaizdinės medžiagos (paveikslėlio), produkto galiojimo datos, neinformuojama, kur galima nesaugų produktą grąžinti (3.1 poskyris);
 - 9.2. prekybos įmonės nesiima visų priemonių vartotojus tinkamai informuoti apie nesaugų maisto produktą – vienas iš penkių apklaustų mažmeninės prekybos tinklų neskelbia informacijos apie nustatytus nesaugaus maisto atvejus savo elektroninėje svetainėje, o vienos tikrintos mažmeninės prekybos įmonės parduotuvėse pirkėjams matomose vietose nebuvo informacijos apie šioje įmonėje Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos nustatytą nesaugų maisto produktą (ekologiškus kukurūzų trapučius) ir informacijos, kad jį galima grąžinti, taip pat minėta informacija nebuvo skelbta įmonės interneto svetainėje (3.2 poskyris).

REKOMENDACIJOS

Kadangi Nacionalinis maisto ir veterinarijos rizikos vertinimo institutas 2014 m. balandžio mėn. parengė instituto tyrimų modernizavimo 2015–2018 m. programą, neteikiame rekomendacijos dėl įrangos atnaujinimo programos parengimo.

Valstybinei maisto ir veterinarijos tarnybai

1. Siekiant užtikrinti aukštą žmonių sveikatos ir kuo geresnį vartotojų interesų apsaugos lygį, kad gyventojams būtų tiekiami saugūs, kokybiški ir ženklavimo reikalavimus atitinkantys maisto produktai:
 - 1.1. imtis konkrečių priemonių didinant valstybinės maisto kontrolės poveikį viešojo maitinimo įstaigoms (2 išvada);
 - 1.2. inicijuoti Maisto įstatymo pakeitimus, kuriais būtų reglamentuota esančių rinkoje medžiagų ir gaminių, besiliečiančių su maistu, kontrolė (3 išvada);
 - 1.3. atlikti daugiau tyrimų dėl GMO (4 išvada);
 - 1.4. sustiprinti baltyminių mėsos pakaitalų naudojimo kontrolę mėsos perdirbimo įmonėse ir imtis priemonių, kad būtų sustiprinta įmonių vidaus kontrolės sistema šioje srityje (7 išvada);
2. Siekiant, kad visi nesaugaus maisto produktų kiekiai nedelsiant būtų išimti iš rinkos ir nesuvalgti žmonių, imtis konkrečių priemonių, kad visi nesaugaus produkto gavėjai, nepriklausomai nuo jų gauto nesaugaus produkto kiekio, būtų laiku informuojami apie nesaugų maisto produktą (5.1 išvada).
3. Siekiant, kad tarnyba operatyviau gautų informaciją iš maisto tvarkymo subjektų apie nesaugų maisto produktą, parengti informacijos apie savikontrolės metu nustatytą nesaugų maisto produktą teikimo tarnybai tvarką (5.2 išvada).
4. Siekiant užtikrinti skaidrumo principo įgyvendinimą ir tinkamai informuoti vartotojus apie riziką sveikatai, t. y. kad vartotojai gautų pakankamą ir prieinamą informaciją apie nustatytą nesaugų maisto produktą iš įmanomai daugiau šaltinių:
 - 4.1. patikslinti vidaus administracinius aktus ir įpareigoti darbuotojus pranešimuose interneto svetainėje visais atvejais tarnybai pateikti nesaugaus produkto vaizdinę medžiagą, nurodyti produkto galiojimo datą (jei ji nustatyta) ir vietas, kur nesaugų produktą galima grąžinti (8.1 išvada);
 - 4.2. inicijuoti susitarimus su maisto tvarkytojais ar jų asociacijomis, kad informacija apie nustatytą nesaugų maisto produktą maisto tvarkytojų (prekybos įmonių) būtų pateikiama (skelbiama) visomis galimomis priemonėmis, pvz., el. svetainėje, prekybos vietose skelbimų lentoje, trumpaisiais (SMS) žinutėmis, el. paštu ar kitu būdu (8.2 išvada).

Valstybinei maisto ir veterinarijos tarnybai kartu su Sveikatos apsaugos ministerija

5. Siekiant sudaryti sąlygas efektyviai valstybinei maisto kontrolei bei užtikrinti aukštą žmonių sveikatos apsaugos lygį inicijuoti reikalingų teisės aktų pakeitimus ar oficialias diskusijas Europos Komisijos Maisto grandinės ir gyvūnų sveikatos nuolatiniame komitete dėl bendro leistino medžiagų (natūraliai susidarantių ir pridėtų fosfatų) kiekio ar maksimalaus galinčio natūraliai susidaryti šios medžiagos kiekio galutiniuose maisto produktuose nustatymo (8 išvada).

Rekomendacijų įgyvendinimo planas pateiktas 9 priede.

ĮŽANGA

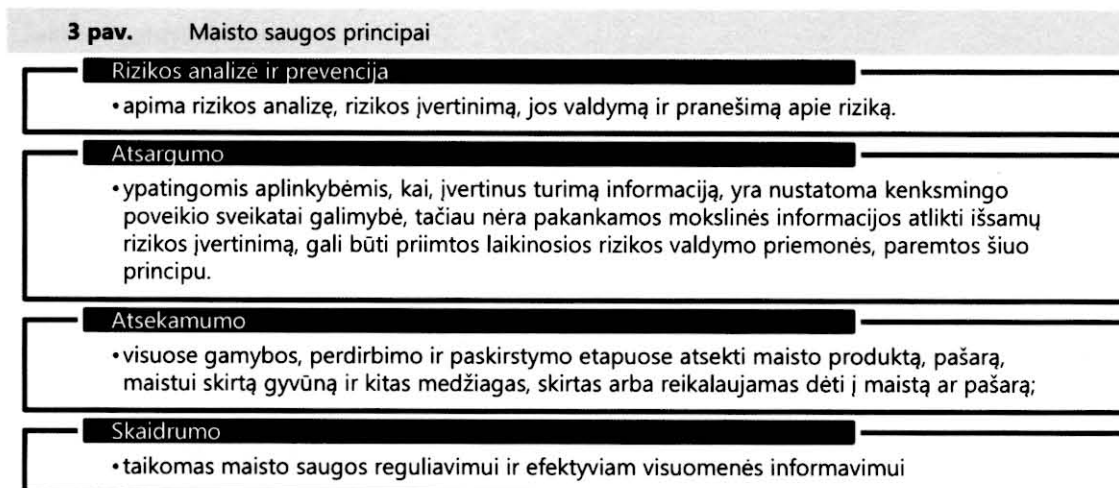
Maistas – svarbiausias organizmo bioenergetinis šaltinis, būtinoji egzistavimo sąlyga. Tinkama mityba ir gera sveikata yra susijusios, todėl svarbu, kad vartotojai valgytų saugų, kokybišką, tinkamai paženklintą ir įvairų maistą. Aukštas maisto saugos lygis būtinas užtikrinant ne tik visuomenės sveikatą, bet ir išsaugant vartotojų pasitikėjimą gamintojais bei užtikrinant rinkos funkcionavimą tiek ES viduje, tiek ir su trečiosiomis šalimis.

Maisto sauga – teisės aktų nustatytų maisto ir jo tvarkymo reikalavimų visuma, užtikrinanti, kad vartojant maistą įprastomis, gamintojo nustatytomis ar galimomis iš anksto pagrįstai numatyti vartojimo sąlygomis, įskaitant ir ilgalaikį vartojimą, nebus jokios rizikos vartotojų sveikatai ar gyvybei arba ji bus ne didesnė negu ta, kuri teisės aktuose nustatyta kaip leidžiama bei laikoma atitinkančia aukštą vartotojų apsaugos lygį¹⁵. Teisės aktai reglamentuojantys maisto saugą ir valstybinę kontrolę (2 pav.).

Šaltinis – Valstybės kontrolė

Maisto saugos bendruosius principus ir reikalavimus visose ES valstybėse nustato Europos Parlamento ir Tarybos 2002 m. sausio 28 d. reglamentas Nr. 178/2002. Maisto saugos principai pateikti 3 pav.

Šaltinis – Valstybės kontrolė

¹⁵ Maisto įstatymas, 2000-04-04 Nr. VIII-1608, 2 str. 11 d.

Kartu su minėtais principais galioja ir principas „nuo lauko iki stalo“ – priemonių maisto saugai užtikrinti turi būti imamos visuose maisto grandinės etapuose: maistui skirtų augalų ir gyvūnų auginimo, maistui skirtų gyvūnų pašarų gamybos, maisto produktų gamybos, perdirbimo ir paskirstymo, maisto produkto tiekimo galutiniam vartotojui. Pirminė teisinė atsakomybė užtikrinant maisto saugą tenka maisto produktų verslo operatoriui (maisto tvarkymo subjektui)¹⁶.

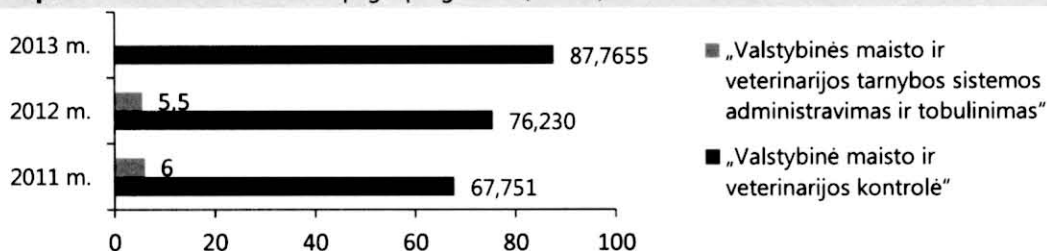
Valstybės narės turėtų įgyvendinti pašarus ir maistą reglamentuojančius teisės aktus ir tikrinti, kad verslo operatoriai visais gamybos, perdirbimo, platinimo etapais laikytųsi visų atitinkamų reikalavimų. Šiuo tikslu reikia organizuoti oficialią kontrolę¹⁷. Lietuvoje oficialią (valstybinę) maisto kontrolę atlieka Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba kartu su pavaldžiu Nacionaliniu maisto ir veterinarijos rizikos vertinimo institutu, kuris atlieka rizikos vertinimą ir oficialius laboratorinius maisto tyrimus.

Oficiali kontrolė atliekama siekiant nustatyti, ar laikomasi nustatytų taisyklių, kuriomis siekiama:

- užkirsti kelią tiesiogiai ar per aplinką atsirasti pavojui žmonėms ir gyvūnams, likviduoti šį pavojų arba sumažinti iki priimtino laipsnio;
- garantuoti teisingą pašarų ir maisto prekybos praktiką ir ginti vartotojų interesus, įskaitant pašarų ir maisto ženklinimą ir kitas vartotojų informavimo priemones¹⁸.

Už oficialią kontrolę atsakingos institucijos turi atitikti tam tikrus darbinis kriterijus, kad būtų užtikrintas jų nešališkumas ir veiksmingumas. Jos turi turėti pakankamą skaičių tinkamos kvalifikacijos patyrusių darbuotojų bei tinkamas patalpas ir įrangą savo funkcijoms atlikti¹⁹. Institucijų, dalyvaujančių maisto saugos sistemoje, sąrašas ir jų funkcijos pateiktos 2 priede. VMVT finansavimas ir darbuotojų skaičius pateiktas 4 ir 5 pav.

4 pav. VMVT finansavimas pagal programas (mln. Lt)

Šaltinis – Valstybės kontrolė

Vidutinis darbuotojų skaičius VMVT ir NMVRVI, iš viso 1675 (5 pav.)

5 pav. VMVT ir NMVRVI darbuotojų skaičius

Šaltinis – Valstybės kontrolė

¹⁶ 2002 m. sausio 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 178/2002, preambulės 30 p.

¹⁷ 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 882/2004, preambulės 6 p.

¹⁸ Ten pat, 1 str.

¹⁹ Ten pat, preambulės 11 p.

Auditas atliktas pagal Valstybinio audito reikalavimus²⁰ ir Tarptautinius aukščiausiųjų audito institucijų standartus²¹. Atlikdami auditą darėme prielaidą, kad visi auditoriams pateikti duomenys yra teisingi, išsamūs ir galutiniai, o pateiktų dokumentų kopijos atitinka originalus.

Informacija apie audito duomenų rinkimo ir vertinimo metodus pateikta 1 priede.

²⁰ Patvirtinta Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės 2002-02-21 įsakymu Nr. V-26 (2012-06-28 Nr. V-171 redakcija).

²¹ 3000-asis TAAIS „Veiklos audito įgyvendinimo gairės“ ir 3100-asis TAAIS „Veiklos audito gairės: pagrindiniai principai“ (<http://www.vkontrole.lt/page.aspx?id=350>).

AUDITO REZULTATAI

1. AR EFEKTYVI VALSTYBINĖ MAISTO KONTROLĖ

Oficiali (valstybinė) maisto kontrolė – bet kokios formos kontrolė, kurią atlieka Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba, siekdama įvertinti atitiktį pašarus ir maistą reglamentuojantiems teisės aktams, gyvūnų sveikatos ir gyvūnų gerovės taisyklėms. Kontrolė atliekama laikantis principo, kad maisto sauga žmonių sveikatai yra besąlygiškas prioritetas²².

Kontrolė turi būti atliekama:

- reguliariai, rizikos pagrindu bei pakankamai dažnai. Kontrolės dažnumas turėtų būti proporcingas rizikos laipsniui, atsižvelgiant į verslo operatorių ankstesnės veiklos ir patikrinimų istoriją bei bet kurią informaciją, kuri galėtų rodyti neatitikimą²³;
- pašarų ar maisto ir gyvūnų bei gyvūninių produktų gamybos, perdirbimo ir platinimo etapų metu atliekama pašarų ir maisto verslo įmonių, pašarų ir maisto naudojimo, jų saugojimo sąlygų, taikomų procesų, medžiagų, veiklos ar operacijų, įskaitant pervežimą, kontrolė;
- iš anksto neįspėjus;
- naudojant atitinkamus metodus, pvz.: stebėseną, priežiūrą, įvertinimą, auditą, patikrinimą, mėginių ėmimas ir analizę²⁴;
- laikantis dokumentais įformintų procedūrų, kad būtų užtikrinta, jog ši kontrolė būtų atliekama vienoda tvarka ir būtų nuosekliai aukštos kokybės²⁵;
- laboratorijos, dalyvaujančios atliekant oficialių mėginių tyrimą turi dirbti pagal tarptautiniu mastu pripažintus standartus²⁶.

Kontrolė apima šias veiklos rūšis: tikrinimą; mėginių ėmimą ir analizę; personalo higienos tikrinimą; raštinės medžiagos ir dokumentų tikrinimą; įvairių tikrinimo sistemų, kurias nustatė įmonė, ir pagal jas gautų rezultatų tikrinimą.

Siekdami įvertinti, ar kontrolė yra efektyvi, tikrinome, ar užtikrinamas maisto tvarkymo subjektų tikrinimų periodiškumas atsižvelgiant į nustatytą rizikos laipsnį, užtikrinama vienoda tyrimų kokybė, ar pakankamas kontrolės poveikis subjektų veiklai (didėjant patikrinimų mastui maisto saugos pažeidimų mažėja, mažėja susirgusiųjų asmenų dėl maisto tvarkytojų veiklos skaičius), ar kontrolė vyksta visais etapais, ar visi nesaugaus maisto produkto gavėjai nedelsiant informuojami apie nesaugų produktą, o informacija apie savikontrolės metu nustatytą nesaugų produktą nedelsiant perduodama VMVT, ar tyrimai atliekami akredituotoje laboratorijoje ir akredituotais metodais, valdoma tyrimams naudojamos įrangos gedimų rizika (parengtas dažnai gendančios įrangos atnaujinimo planas, sugedus įrangai tyrimams atlikti pasitelkiamos kitos laboratorijos).

²² Maisto įstatymas 2000-04-04 Nr. VIII-1608, 11 str. 2 d. (2002-06-06 Nr. IX-937 redakcija).

²³ 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 882/2004, 3 str.

²⁴ Ten pat, 10 str. 1 p.

²⁵ Ten pat, preambulės 14 p.

²⁶ Ten pat, preambulės 17 p.

Peržiūrėjome 70 RASFF pranešimų ir su jais susijusius dokumentus, kad įvertintume, ar VMVT vykdo kontrolę visais nesaugaus maisto atvejų etapais; analizavome visų (13) pasienio veterinarijos postų atliekamų tikrinimų tendencijas; atsitiktinės atrankos būdu pasirinkto vieno iš 51 – Telšių teritorinio skyriaus – 479 subjektų planuojamų tikrinimų atrankos duomenis; 34 atsitiktinės atrankos būdu pasirinktus skirtingus maisto tvarkymo subjektus – kaip laikomasi jų planinių tikrinimų dažnumo pagal nustatytą rizikos lygį; 11 (visas) NMVRVI sutartis su užsienio šalių tyrimų laboratorijomis, 615 tyrimų užsienio laboratorijose duomenis; įmonių, gaminančių su maistu besiliečiančias medžiagas, padarytų pažeidimų dinamiką; kaip valdoma NMVRVI įrangos gedimų rizika (daugiau nei 800, įrangos vnt. sąrašus ir analizavome 11 vnt. įrangos gedimų korteles); ar tinkamai VMVT informuoja vartotojus apie nesaugaus maisto atvejus – peržiūrėjome 182 VMVT pranešimus el. tinklalapyje www.vmvt.lt, tiesiogiai susijusius su nesaugiu maistu, analizavome Valstybinės ne maisto produktų inspekcijos prie Ūkio ministerijos dokumentus ir juose pateiktus duomenis, patikrinimo metu stebėjome VMVT Vilniaus skyriaus darbą viename iš Vilniaus miesto prekybos centrų.

1.1. Maisto tvarkymo subjektų tikrinimai atliekami rizikos pagrindu, nustatytu dažnumu ir pagal nustatytas procedūras

VMVT visus maisto tvarkymo subjektus pagal kriterijus (pvz., veiklos pobūdis, prieš tai buvusio patikrinimo rezultatai) yra suskirsčiusi į 4 grupes: padidintos, vidutinės, mažos ir labai mažos rizikos (įtraukiama į patikimų įmonių sąrašą), tikrinimų dažnis priklauso nuo grupės (žr. 1 lentelę).

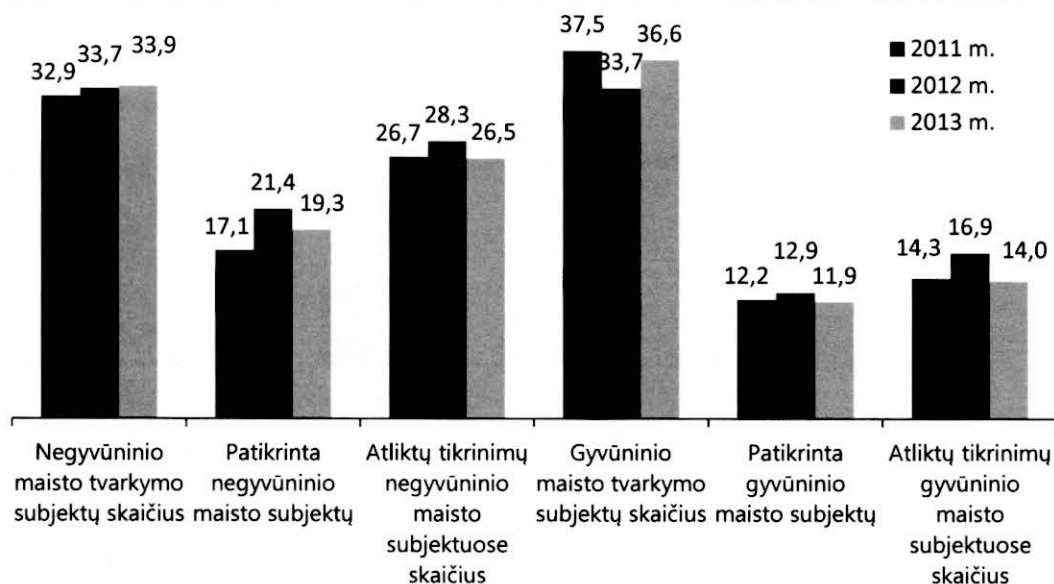
1 lentelė. Maisto tvarkymo subjektų tikrinimo dažnumas pagal rizikos lygį

Tikrinamo subjekto rizikos grupė	Tikrinimų dažnis
Padidintos rizikos	2 kartus per metus
Vidutinės rizikos	1 kartą per metus
Mažos rizikos	1 kartą per 2 metus
Labai mažos rizikos	1 kartą per 3 metus

Šaltinis – Valstybės kontrolė

Maisto tvarkymo subjektas gali būti įtrauktas į nepatikimų įmonių sąrašą, jeigu jis vykdo veiklą neturėdamas reikiamų VMVT leidimų, yra įsiteisėję Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos sprendimai dėl nesaugių produktų patekimo į rinką, o maisto tvarkymo subjektas dėl to pripažintas kaltu, subjektas daro pakartotinius pažeidimus, sąmoningai jų nešalina, sąmoningai klaidina vartotojus dėl maisto produkto savybių, neįsileidžia VMVT inspektorių, nepateikia jiems dokumentų ar nevykdo teisėtų jų reikalavimų, daro pasikartojančius grubius pažeidimus. Pažymėtina, kad nepatikimų įmonių sąrašė esančių maisto tvarkymo subjektų tikrinimų dažnis priklauso nuo nustatytų pažeidimų pobūdžio ir terminų, nurodytų trūkumų šalinimo plane. Subjektas įpareigojamas tuos trūkumus pašalinti. Šie subjektai tikrinami ne rečiau kaip dukart per metus (kaip ir padidintos rizikos grupei priskirti maisto tvarkymo subjektai).

2013 m. Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba kontroliavo 70,517 tūkst. maisto tvarkymo subjektų (2012 m. 67,432 tūkst.; 2011 m. 70,414 tūkst.). Patikrinti gyvūninio (mėsos, paukštienos, žvėrienos, triušienos, pieno, kiaušinių, žuvų įmonės / laivai šaldytuvai, sandėliai ir kt.) ir negyvūninio maisto tvarkymo subjektai (gamybos, mažmeninės ir didmeninės prekybos, viešojo maitinimo ir geriamojo vandens tiekimo įmonės ir kt.): 2013 m. 31,2 tūkst., 2012 m. 34,3 tūkst., 2011 m. 29,3 tūkst. (6 pav.)

6 pav. Kontroliuojamų subjektų ir patikrinimų skaičiaus tūkst. vnt. dinamika 2011–2013 m.

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal VMVT duomenis

Vidutinis tikrinimų viename subjekte skaičius per metus yra 1,3–1,4, per pastaruosius trejus metus jis nekinta. VMVT skaičiavimu, vienam inspektoriumi per dieną tenka vidutiniškai apie du patikrinimus subjektuose. Per 2011–2013 m. atliktų patikrinimų gyvūninio ir negyvūninio maisto tvarkymo subjektams taikytos poveikio priemonės pateikiamos 3 priede.

VMVT turi įdiegusi Kokybės vadovą, kurį sudaro per 200 tikrinimo instrukcijų ir procedūrų aprašymų. Tikrindamas maisto tvarkymo subjektą inspektorius pildo patikrinimo aktus, kurių klausimai yra standartizuoti, o atsakyti į juos reikia „taip“ arba „ne“. Taip sumažėja galimo subjektyvumo rizika. Teritorinėse tarnybose valstybinė maisto ir veterinarinė kontrolė verifikuojama ne rečiau kaip vieną kartą per metų ketvirtį – įvertinama kiekvieno inspektorius veikla²⁷. Verifikaciją atlieka teritorinės tarnybos viršininkas ar jo įgaliotas asmuo. Atrankos būdu pasirenkamas ūkio subjektas, tikrintas per pastarąjį ketvirtį, ir vertinama patikrinimo medžiaga. Nustačius trūkumų, pateikiamos rekomendacijos, kaip tobulinti kontrolę.

Atsitiktinės atrankos metodu pasirinkus 34 skirtingus maisto tvarkymo subjektus ir patikrinus, kaip laikomasi jų patikrinimų dažnio 2011–2013 m. pagal nustatytą rizikos lygį, neatitiktimų nenustatyta: visais atvejais buvo užtikrintas reikiamas tikrinimų periodiškumas. Stebint Vilniaus skyriaus atliekamą kompleksinį tikrinimą prekybos centre procedūrinių trūkumų nenustatyta.

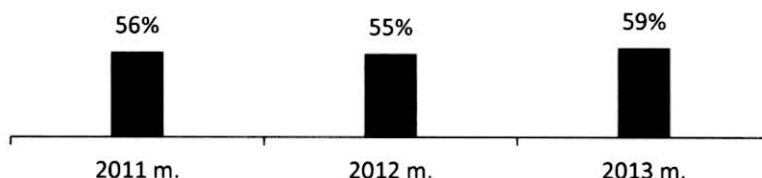
1.2. Viešojo maitinimo įstaigose išlieka aukštas higienos ir savikontrolės pažeidimų lygis

Audito metu laikėmės nuomonės, kad didėja kontrolės poveikis viešojo maitinimo įstaigoms, jei bendras tikrinimų skaičius juose auga, o nustatomų pažeidimų dalis mažėja, be to, mažėja susirgusių asmenų ir ligų protrūkių dėl maisto tvarkymo subjektų veiklos.

²⁷ Kokybės darbo instrukcija KS-2-6-D1 „Valstybinės maisto ir veterinarinės kontrolės verifikavimas“, patvirtinta Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus 2014-06-19 įsakymu Nr. B1-536.

2013 m. maitinimo ir gėrimų tiekimo (viešojo maitinimo) veiklą vykdė 9 150 įmonių (2012 m. – 9 180, 2011 m. – 9 042): kavinių, užkandinių – 33 proc., bendrojo lavinimo mokyklų – 14 proc., ikimokyklinio ugdymo įstaigų – 10 proc., restoranų – 8 proc. 2013 m. tarnyba patikrino 7 216 (79 proc.) viešojo maitinimo įmonių (2012 m. – 6 560, arba 71 proc., 2011 m. – 6 819, arba 72 proc.). Audituojamu laikotarpiu tik kiek daugiau nei pusėje jų nenustatyta pažeidimų (7 pav.).

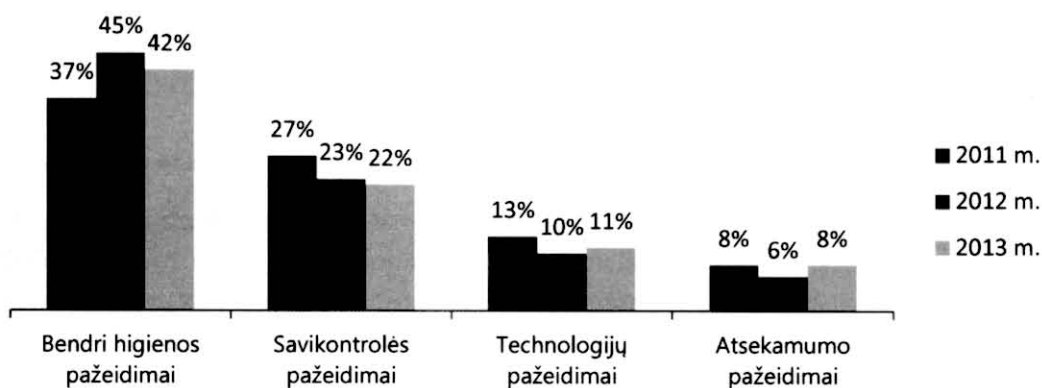
7 pav. Patikrinimai, kai viešojo maitinimo įstaigose nebuvo nustatyta pažeidimų

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal VMVT duomenis

Pažymėtina, kad viešojo maitinimo įstaigose daugiausia nustatoma bendrų higienos ir savikontrolės pažeidimų (8 pav.).

8 pav. VMVT viešojo maitinimo įstaigose nustatyti pažeidimai pagal pobūdį

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal VMVT duomenis

Nors mažareikšmių²⁸ pažeidimų dalis beveik nekinta (2011 m. – 76 proc., 2012 m. – 78 proc., o 2013 m. – 77 proc.), tačiau šių pažeidimų skaičius turi tendenciją augti (2011 m. nustatyti 2843 tokie pažeidimai, 2012 m. – 3010, 2013 m. – 3025). Lyginant 2013 m. ir 2012 m. viešojo maitinimo įmonių skaičius sumažėjo (atitinkamai 9150 ir 9180). Padidėjo higienos normų pažeidimų, už kuriuos buvo taikytos poveikio priemonės²⁹ (2012 m. – 22 proc., 2013 m. – 23 proc.) (žr. 2 lentelę).

2 lentelė. Tikrinimai viešojo maitinimo įstaigose

Viešojo maitinimo įmonės	2011 m.	2012 m.	2013 m.
Įmonių skaičius iš viso	9042	9180	9150

²⁸ Pavyzdžiui, tokie pažeidimai, kaip: nuo sienų nukritusios kelios plytelės, iš tikrintų 50 pavadinimų gaminių patiekalų – 5 neatitiko receptūrose ir (ar) technologiniuose aprašymuose deklaruojamų nurodymų, darbuotojų persirengimo patalpose trūksta tvarkos, nėra atskiros vietos valymo inventoriui laikyti ir pan.

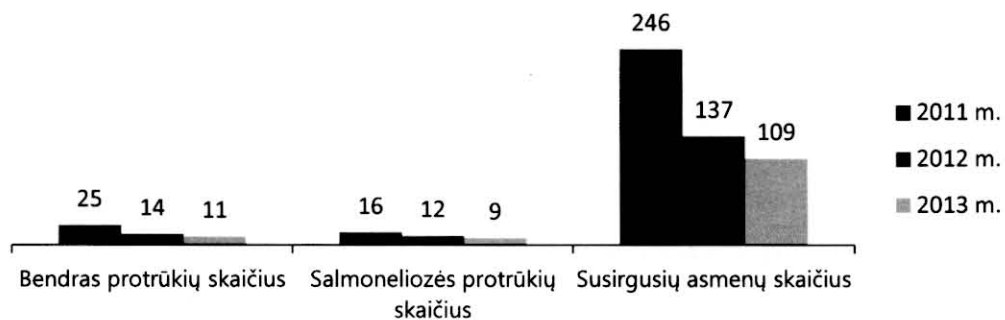
²⁹ Nuobaudos pagal Administracinių teisės pažeidimų kodeksą, nurodymai, nutarimai, įspėjimai; sprendimai dėl veiklos atnaujinimo, sustabdymo, uždraudimo; nurodymai dėl produktų į rinką sustabdymo, uždraudimo; sprendimai dėl produktų teikimo sustabdymo, uždraudimo; sprendimai laikinai uždrausti teikti, siūlyti teikti į rinką, demonstruoti produktą; Maisto įstatymo pažeidimo, taikant Produktų saugos įstatyme nustatytą atsakomybę, protokolai.

Patikrinimų skaičius iš viso	8547	8503	9570
Pažeidimų skaičius iš viso	6034	6079	6265
Patikrinimų dalis su pažeidimais/ be pažeidimų	44 % / 56 % (3726/4821)	45 % / 55 % (3841/4662)	41 % / 59 % (3954/5616)
Taikytos poveikio priemonės (nuobaudos pagal ATPK, nurodymai, nutarimai, įspėjimai)	24 % (883)	22 % (831)	23 % (929)
Taikytos poveikio priemonės (iš viso) ³⁰	1711	1599	1788
Mažareikšmiai pažeidimai	76 % (2843)	78 % (3010)	77 % (3025)
Patikrinimų dalis, kai taikytos poveikio priemonės (taikytos poveikio priemonės (iš viso) / patikrinimų skaičius iš viso)	20 %	19 %	19 %

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal VMVT duomenis

2013 m. ligų protrūkių dėl maisto tvarkymo subjektų veiklos skaičius, palyginti su 2011 m., sumažėjo du kartus, o susirgusių asmenų skaičius sumažėjo 2,3 karto (9 pav.).

9 pav. Ligos protrūkių ir susirgusių asmenų skaičius dėl maisto tvarkymo subjektų veiklos

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal VMVT duomenis

Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos atstovų teigimu, ligų protrūkių ir susirgusių asmenų skaičius sumažėjo, nes per patikrinimus daug dėmesio buvo skiriama higienos reikalavimų pažeidimams nustatyti. Be to, kadangi šalies ekonomika atsigauna, viešojo maitinimo įstaigos kasmet skiria daugiau dėmesio ir lėšų higienos būklei gerinti.

Siekiant užtikrinti aukštą žmonių sveikatos ir vartotojų interesų apsaugos lygį viešojo maitinimo įstaigose tarnyba turėtų imtis konkrečių priemonių kontrolės poveikiui šiose įmonėse didinti.

Pokyčiai audito metu

2013 m. lapkričio mėn. pradėta taikyti kavinių, užkandinių ir restoranų reitingavimo sistema, sukurta bendradarbiaujant su Lietuvos restoranų ir viešbučių asociacija. Kitos viešojo maitinimo įmonės gali savanoriškai dalyvauti vertinant viešojo maitinimo įmonės atitiktį higienos reikalavimams pateikdamos prašymą. Įvertinus, kaip laikomasi higienos ir technologijų reikalavimų, įstaigoms suteikiami balai (puodeliai) nuo 1 iki 5. Toks reitingavimas naudingas vartotojui, nes jis lengviau gali pasirinkti viešojo maitinimo įstaigą, kurioje laikomasi higienos ir technologijų reikalavimų, o verslui, kuris laikosi nustatytų reikalavimų, tai papildomas tinkamos veiklos įvertinimas ir galimybė pritraukti daugiau klientų. Projektas buvo vykdomas viso audito metu: iki 2014-07-31 buvo įvertintos 1 103 viešojo maitinimo įstaigos: 5 balais įvertintos 302 (27,3 proc.), 4 balais 395 (35,8 proc.), 3 balais 337 (30,6 proc.), 2 balais 51 (4,6 proc.), 1 balu 18

³⁰ Poveikio priemonės: baudos pagal administracinį nurodymą, nutarimą, įspėjimai; sprendimai dėl veiklos atnaujinimo, sustabdymo, uždraudimo; nurodymai dėl produktų į rinką sustabdymo, uždraudimo; sprendimai dėl produktų teikimo sustabdymo, uždraudimo; sprendimai laikinai uždrausti teikti, siūlyti teikti į rinką, demonstruoti produktą; Maisto įstatymo pažeidimo, taikant Produktų saugos įstatyme nustatytą atsakomybę, protokolai.

(1,6 proc.) viešojo maitinimo įstaigų (restoranų, kavinių ir užkandinių). Iki 2014 m. pabaigos ketinama patikrinti apie 35 proc. kavinių, restoranų ir užkandinių.³¹

1.3. Pasienio veterinarijos postuose didėjant tikrinimų skaičiui mažėja nustatomų pažeidimų

Iš trečiųjų šalių įvežamų pašarų ir maisto kontrolė atliekama tinkamoje vietoje, įskaitant prekių įvežimo punktus (pasiaenio punktus), išleidimo į laisvąją apyvertą punktus, sandėlius, importuojančio pašarų ar maisto verslo operatoriaus patalpas ar kitus pašarų ir maisto grandinės punktus. Oficiali kontrolė atliekama reguliariai pagal gyvūninės kilmės ir maisto veterinarinių patikrinimų reikalavimus, o negyvūninės – pagal daugiamečių nacionalinį kontrolės planą, sudarytą atsižvelgiant į galimus pavojus³².

Atliekamas kiekvienos iš trečiųjų šalių į Lietuvą įvežamos ir Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos kontroliuojamos siuntos veterinarinis patikrinimas. Juo siekiama užtikrinti, kad iš trečiųjų šalių į Europos Sąjungos teritoriją būtų įvežami tik saugūs ir kokybiški gyvūniniai produktai, pašarai ir negyvūniniai maisto produktai, atitinkantys teisės aktuose nustatytus saugos ir kokybės reikalavimus, kontroliuoti įvežamų gyvūnų sveikatos būklę ir nustatyti, ar laikomasi gyvūnų gerovės reikalavimų. Tarnybos kontroliuojamas prekes: gyvūninius produktus, gyvūnus, pašarus, negyvūninius maisto produktus, leidžiama įvežti iš trečiųjų šalių tik per tuos pasienio kontrolės punktus, kuriuose veikia tarnybos pasienio veterinarijos postai (toliau – PVP). Lietuvoje tokių yra 13.

Siunta, atlikus veterinarinį patikrinimą ir nustatčius, kad ji neatitinka teisės aktų reikalavimų, gali būti grąžinama siuntėjui arba nusiųsta perdirbti ar sunaikinti. Importuojamo gyvūninio ir negyvūninio maisto tikrinimo schema pateikta 10 ir 11 paveiksluose. Detaliai importuojamo negyvūninio ir gyvūninio maisto kontrolė pasienio veterinarijos postuose aprašyta 4 priede.

10 pav. Importuojamo negyvūninio maisto PVP tikrinimo schema

PVP tikrinimas	<ul style="list-style-type: none"> • dokumentų tikrinimas; sprendimas, kad realizuoti leidžiama arba pažyma, kuria siunta sulaikoma; • maisto, kurio atitikties ir fizinis patikrinimai turi būti atliekami nustatytu dažniu, dokumentuose nurodoma žyma „Be maisto kontrolės įstaigos leidimo realizuoti draudžiama“.
Teritorinės VMVT tikrinimas maisto kontrolės vietoje	<ul style="list-style-type: none"> • dokumentų tikrinimas, atitikties ir fizinis tikrinimas; • dokumentai pažymimi žyma „Realizuoti leidžiama“ arba „Privaloma papildoma kontrolė“, kai paimami mėginiai laboratoriniams tyrimams.
Laboratoriniai tyrimai	<ul style="list-style-type: none"> • jei negyvūninis maistas saugus, dedama žyma „Realizuoti leidžiama“; • jei negyvūninis maistas netinkamas, jį realizuoti draudžiama, išduodama pažyma su išvada.
Prekių importuotojas per 60 d. turi negyvūninį maistą saugiai sunaikinti arba specialiai apdoroti, arba siuntą išsiųsti iš ES teritorijos*.	

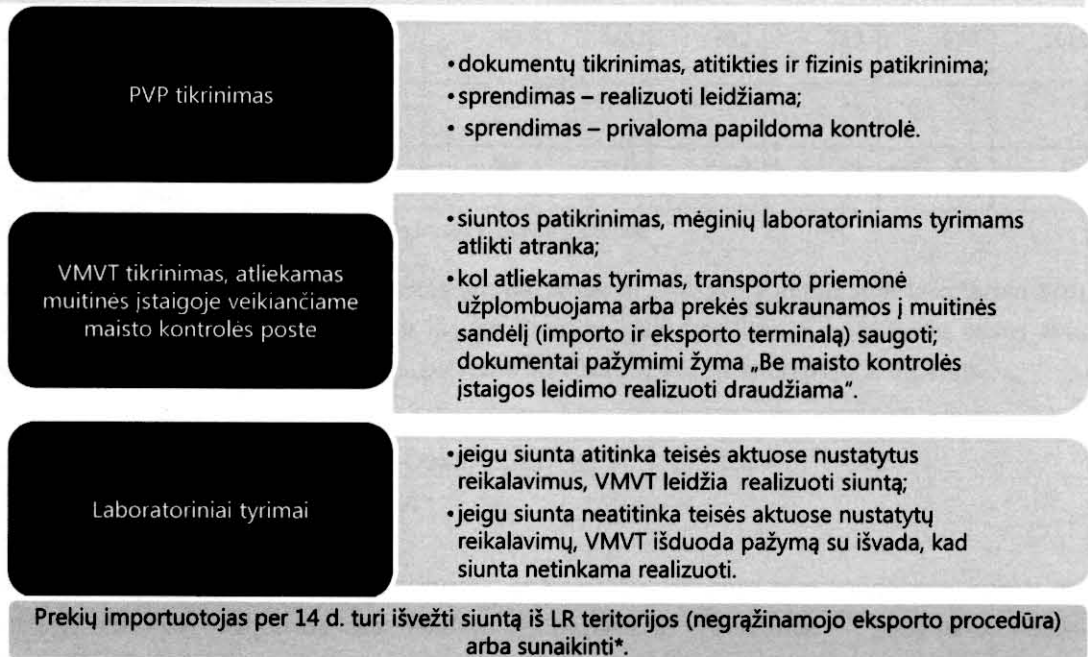
³¹ Įsibėgėja viešojo maitinimo įmonių vertinimo projektas. [Žiūrėta 2014-04-15] Prieiga per internetą <http://vmvt.lt/lt/naujienos/3581/>

³² 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 882/2004, 14, 15 ir 16 str.

* Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus 2008-09-24 įsakymas Nr. B1-478 (2012-07-26 įsakymo Nr. B1-576 redakcija).

Šaltinis – Valstybės kontrolė

11 pav. Importuojamo gyvūninio maisto PVP tikrinimo schema

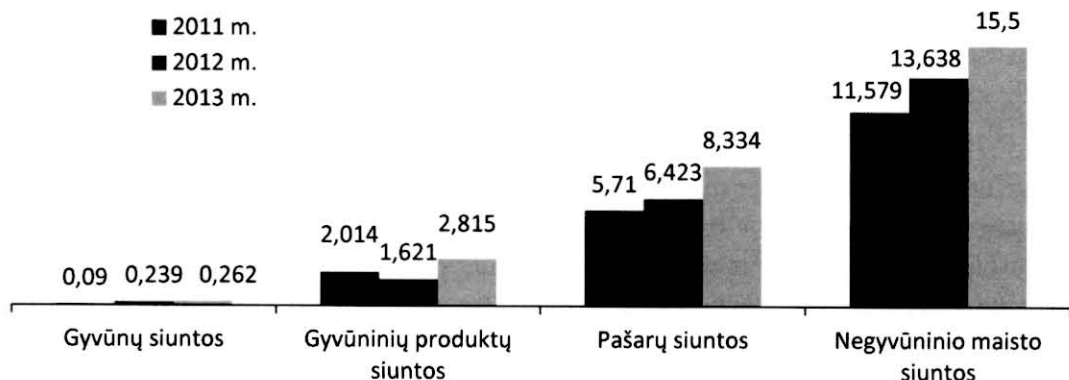

* Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus 2003-09-08 įsakymas Nr. B1-723

Šaltinis – Valstybės kontrolė

Pasienio veterinarijos postuose iš viso buvo patikrinta: 2011 m. – 19,4 tūkst., 2012 m. – 21,9 tūkst., 2013 m. – 26,9 tūkst. importo siuntų (12 pav.)

12 pav. Pasienio veterinarijos postuose patikrintų importo siuntų skaičius tūkst. vienetų

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal VMVT duomenis

Pasienio veterinarijos postų importuojamo negyvūninio maisto siuntų laboratorinių tyrimų skaičius 2013 m., palyginti su 2011 ir 2012 m., išaugo du kartus, neatitinkančių teisės aktų reikalavimų mėginių dalis sudarė 0,7 proc. (2011 m. – 2,1 proc., 2012 m. – 2,8 proc.) (žr. 3 lentelę).

3 lentelė. Importuojamų maisto siuntų laboratoriniai tyrimai 2011–2013 m.

Duomenys	Gyvūninio maisto mėginiai atrinkti importo procedūrų metu			Negyvūninio maisto mėginiai atrinkti importo procedūrų metu		
	2011 m.	2012 m.	2013 m.	2011 m.	2012 m.	2013 m.
Importo procedūrų metu atrinktų mėginių skaičius	743	443	692	719	870	1619
Neatitinkančių teisės aktų reikalavimų mėginių skaičius	2	0	0	15	24	11
Neatitinkančių teisės aktų reikalavimų mėginių dalis, proc.	0,3	0	0	2,1	2,8	0,7

Šaltinis – VMVT Pasienio maisto ir veterinarinės kontrolės skyrius

Pasienio veterinarijos postuose kontrolė yra pakankamai efektyvi: audituojamu laikotarpiu tirtų negyvūninio maisto mėginių skaičius išaugo daugiau kaip dvigubai, o neatitikusių teisės aktų reikalavimų mėginių skaičius 2013 m., palyginti su 2011 ir 2012 m., sumažėjo 3, 4 kartus.

1.4. Medžiagų ir gaminių, besiliečiančių su maistu, kontrolė nepakankamai efektyvi

Skirtingoms gaminių, skirtų liestis su maistu, grupėms, priklausomai nuo naudojamų žaliavų yra nustatyti specialieji saugos sveikatai reikalavimai. Svarbiausias reikalavimas – į rinką neturi patekti gaminy, galintis kelti pavojų visuomenės sveikatai arba sukelti nepageidaujamą maisto sudėties ar juslinių savybių pasikeitimą. Reikalavimai medžiagoms ir gaminiams, skirtiems liestis su maistu, nustatyti reglamente (EB) Nr. 1935/2004. Sąlyčiui su maistu skirti gaminiai turi būti tinkamai paženklinti, kad vartotojas gautų visą būtiną informaciją apie gaminio naudojimo ypatybes ir paskirtį.

Iki 2014 m. sausio 1 d. Lietuvoje gaminių, besiliečiančių su maistu, valstybinę kontrolę vykdė 10 Sveikatos apsaugos ministerijai pavaldžių visuomenės sveikatos centrų, Valstybinė ne maisto produktų inspekcija prie Ūkio ministerijos ir Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba. Priėmus Maisto įstatymo 2, 9, 11 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymą³³, tarnyba nuo 2014 m. sausio 1 d. vykdo fizinių ir juridinių asmenų, organizacijų ar jų filialų, gaminančių medžiagas ir gaminius, besiliečiančius su maistu, valstybinę maisto kontrolę, o visuomenės sveikatos centrai gaminių, besiliečiančių su maistu, valstybinės kontrolės nebevykdo.³⁴

Maisto įstatyme nenurodyta, kas turėtų vykdyti rinkoje esančių gaminių, besiliečiančių su maistu, kontrolę. Produktų saugos įstatymo 12 straipsnyje nustatyta, kad Vyriausybės įsteigtos maisto ir ne maisto produktų saugos kontrolės institucijos kontroliuoja laikymąsi teisės aktų reikalavimų, užtikrinančių, kad į rinką būtų teikiami tik saugūs produktai. Valstybinė ne maisto produktų inspekcija, atlikdama ne maisto produktų saugos ir kokybės ekspertizes, bandymus ir tyrimus, kontroliuoja ir esančias rinkoje medžiagas bei gaminius, besiliečiančius su maistu.³⁵

Medžiagų ir gaminių, besiliečiančių su maistu, reglamentavimas yra maisto teisės sudedamoji dalis, todėl Maisto įstatyme turėtų būti nurodyta, kas vykdo minėtų medžiagų ir gaminių kontrolę. Be to, pagal esamą teisinį reglamentavimą Valstybinei ne maisto produktų inspekcijai ir toliau vykdant besiliečiančių su maistu gaminių kontrolę rinkoje, Lietuvoje nėra bendros

³³ Maisto įstatymo 2, 9, 11 str. pakeitimo ir papildymo įstatymas, 2013-10-03 Nr. XII-531.

³⁴ Visuomenės sveikatos priežiūros įstatymo 15 straipsnio pakeitimo įstatymas, 2013-10-03 Nr. XII-532.

³⁵ Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2010-09-13 įsakymu Nr. 4-693 patvirtinti Valstybinės ne maisto produktų inspekcijos prie Ūkio ministerijos nuostatai, 9.4 p.

medžiagų ir gaminių, besiliečiančių su maistu, kontrolės sistemos ir vienos institucijos, kuri vykdytų minėtą kontrolę (žr. 5 priedą). Tai sudaro sąlygas neefektyviai naudoti medžiagų ir gaminių, besiliečiančių su maistu, kontrolės funkcijoms organizuoti reikalingus išteklius.

Visuomenės sveikatos centrų duomenimis, apie 37 proc. patikrinimų buvo nustatoma pažeidimų įmonėse, gaminančiose medžiagas ir gaminius, besiliečiančius su maistu (žr. 4 lentelę):

4 lentelė. Visuomenės sveikatos centrų atlikti patikrinimai įmonėse, gaminančiose medžiagas ir gaminius, besiliečiančius su maistu

Iš viso (10 visuomenės sveikatos centrų)	2011 m.	2012 m.	2013 m.
Atlikta patikrinimų	55	44	39
Kontroliuota subjektų	71	68	59
Nustatyta pažeidimų	29	9	13
Taikyta sankcijų	18	7	5

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal visuomenės sveikatos centrų duomenis

Valstybinės ne maisto produktų inspekcijos 2011–2013 m. duomenimis, kasmet besiliečiančių su maistu gaminių patikrinimų metu nustatytų pažeidimų dalis buvo apie 38 proc. ir šis rodiklis per pastaruosius tris metus nesikeitė (žr. 5 lentelę).

5 lentelė. Besiliečiančių su maistu gaminių patikrinimai ir nustatyti pažeidimai

Duomenys	2011 m.		2012 m.		2013 m.	
	skaičius	pažeidimai (proc. nuo atliktų patikrinimų skaičiaus)	skaičius	pažeidimai (proc. nuo atliktų patikrinimų skaičiaus)	skaičius	pažeidimai (proc. nuo atliktų patikrinimų skaičiaus)
Atlikti patikrinimai	202	76 (37,6 %)	208	80 (38,5 %)	196	75 (38,3 %)
Patikrinti gaminių tipai	1092	218	1050	218	868	184
iš jų: saugos reikalavimų pažeidimai		52		29		27
ženklavimo pažeidimai		148		153		110
Iš patikrintų gaminių tipų:						
ne iš Europos šalių	220	59	138	42	143	27
pagaminti Lietuvoje	18	4	29	7	4	2
Tikrinimai pagal gautus RASFF pranešimus	12	8	14	14		
pagal inspekcijos atliktus tikrinimus RASFF pranešime paskelbtas gaminy	1	1				
Patikrinimai muitinėje pagal "jautrių" ne maisto prekių sąrašą ir HN16:2011 nuostatas	4	3				
Tyrimai Nacionalinio visuomenės sveikatos tyrimų centro laboratorijoje (Žolyno g. 36) pagal HN 16:2011 reikalavimus			31	2	55	8
Vertinamieji vizitai	8	6	83	34	17	12
Pagal pirkėjų skundus			34	18	29	16

Šaltinis – Valstybinė ne maisto produktų inspekcija

Valstybinė ne maisto produktų inspekcija buvo numačiusi 2013–2015 m. laikotarpiu kasmet atlikti po 169 patikrinimus, 37 vertinamuosius patikrinimus ir pateikti tirti 16 bandinių³⁶. Kadangi pažeidimų dalis nesikeičia (nemažėja) ir, siekiant geriau apsaugoti Lietuvos Respublikos rinką ir

³⁶ <http://vmt.lt/uploads/file/2013-2015%20m%20Vieningas%20integruotas%20daugiametis%20nacionalinis%20kontrok%C4%97s%20planas2.pdf>

vartotojus nuo nesaugių sveikatai medžiagų ir gaminių, skirtų liestis su maistu, užtikrinti racionalų valstybės išteklių naudojimą šių produktų kontrolės funkcijai vykdyti, turėtų būti inicijuojamas Maisto įstatymo papildymas nuostatomis dėl esančių rinkoje medžiagų ir gaminių skirtų liestis su maistu kontrolės.

Pokyčiai audito metu

2014 m. liepos 24 d. Ūkio subjektų veiklos priežiūros konsolidavimo komisijos³⁷ posėdyje buvo nutarta „pritarti darbo grupės pasiūlymams su maistu besiliečiančių medžiagų saugos, higienos, kokybės ir ženklavimo kontrolės rinkoje funkcijų iš Valstybinės ne maisto produktų inspekcijos ir perdavimo Valstybinei maisto ir veterinarijos tarnybai“.

1.5. GMO patikrinimų mastas nedidelis, o pažeidimų dalis didesnė, palyginti su bendra teisės aktų reikalavimų neatitikusių tyrimų dalimi

Audito metu laikėmės nuomonės, kad GMO kontrolė yra efektyvi, jei užtikrinant atsargumo principo įgyvendinimą didėja ar nekinta tyrimų dėl GMO apimtis, o nustatytų pažeidimų dalis turi tendenciją mažėti.

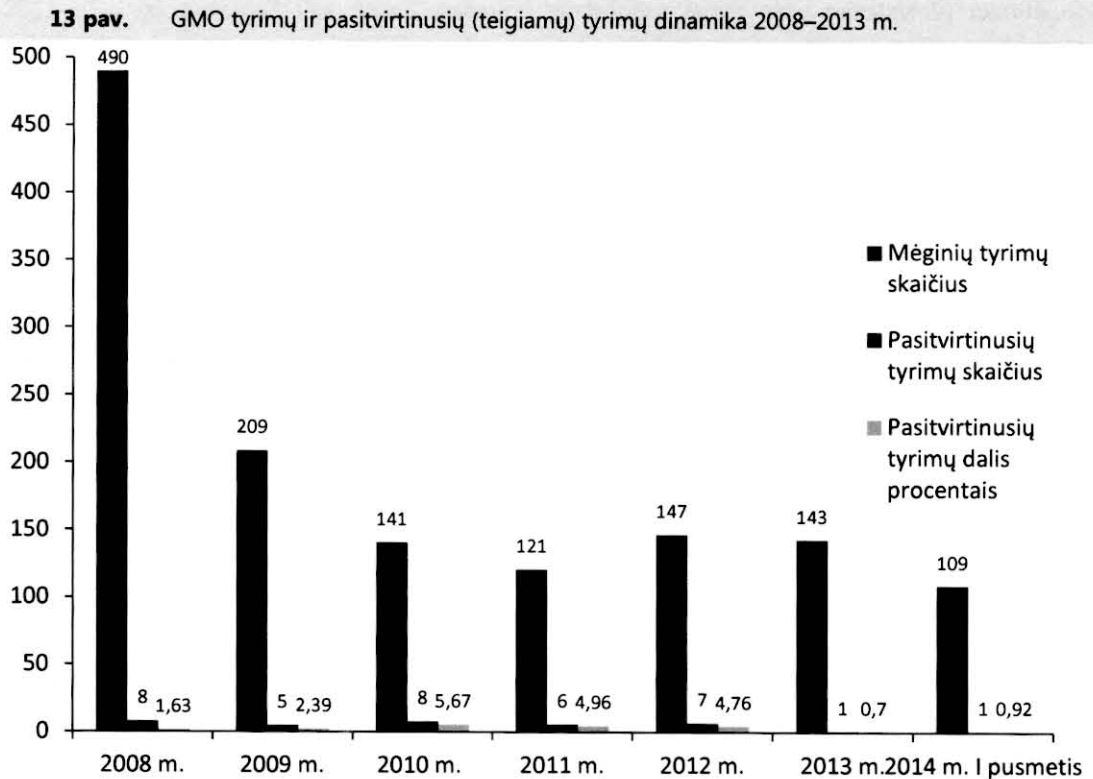
Lietuva nuo įstojimo į ES laikosi atsargios pozicijos GMO klausimu ir aukščiausiu politiniu lygiu (Žemės ūkio ir žuvininkystės taryboje, Europos Vadovų Taryboje ir kituose formatuose) nuolat pabrėžia, kad trūksta ilgalaikio GMO vartojimo saugumą įrodančių ir galimo poveikio ateities kartoms tyrimų.

ES šalys narės ir jų atitinkamos veterinarijos tarnybos, grįsdamos savo išvadas ir veiklą konkrečiais rodikliais ir tyrimais, dažnai remiasi EFSA (Europos maisto saugos agentūros) tyrimais ir nuomone. Agentūros nuomone, nėra mokslinių įrodymų, kad GMO daro galimą žalą žmogaus organizmui. Oficialūs moksliniai tyrimai rodo, kad GMO pašarais šertų gyvūnų mėsa nėra genetiškai modifikuota ir visiškai saugi vartoti žmogui. Įrodymų, kad GMO negalima naudoti maistui ir kad GMO kenkia, nėra, tačiau ES teisės aktais nustatyta riba: jei maisto produkte yra iki 0,9 proc.³⁸ GMO, toks produktas neprivalo būti paženklintas, jeigu šis rodiklis viršijamas, tai būtina pažymėti etiketėje. Jeigu to nėra padaryta, tai laikoma ženklavimo pažeidimu.

2009 m. dukart sumažėjo mėginių tyrimų dėl GMO skaičius, o nuo 2010 m. jų atliekama daugiau nei tris kart mažiau nei 2008 m. (13 pav.).

³⁷ 2014 m. balandžio 16 d. Vyriausybės nutarimu Nr. 343 sudaryta Konsolidavimo komisija koordinuoja ūkio subjektų veiklos priežiūrą atliekančių institucijų konsolidavimo procesus ir Ministro Pirmininko sudarytų tarpinstitucinių priežiūros sričių konsolidavimo procesų darbo grupių veiklą.

³⁸ Europos Parlamento ir Tarybos 2003-09-22 reglamentas (EB) Nr. 1829/2003.

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal VMVT duomenis

2011–2013 m. vidutiniškai pasitvirtino 3,4 proc. maisto mėginių tyrimų dėl GMO, o jų dalis 2011 ir 2012 m. triskart didesnė, lyginant su bendra neatitikusių teisės aktų reikalavimų tyrimų dalimi: maisto produktuose GMO pasitvirtinusių tyrimų dalis 2011 m. – 4,96 proc., 2012 m. – 4,76 proc., tuo tarpu bendra atitinkamai 1,76 proc. ir 1,45 proc.

Pavyzdys

Per 2012 metus VMVT atliko per 8 600 patikrinimų, kaip genetiškai modifikuotos žaliavos naudojamos gamyboje ir kaip laikomasi jų ženklavimo reikalavimų. Patikrinta 618 negyvūninių ir 431 gyvūninių maisto produktų gamybos įmonė, 2 082 viešojo maitinimo įmonės ir 5 499 prekybos įmonės. Nustatyta 11 pažeidimų atvejų: maistui gaminti naudotas aliejus, pagamintas iš genetiškai modifikuotų sojų pupelių; tai nebuvo nurodyta ženklavimo dokumentuose. 2012 m. buvo atrinkti 147 importuojamų maisto produktų (šokoladinių saldainių, šokoladų, miltinių konditerijos gaminių, sojos, kukurūzų, ryžių, bulvių, makaronų, maisto papildų) mėginiai genetinei modifikacijai nustatyti. Į rinką neleista tiekti per 40 t nepaženklintų genetiškai modifikuotų maisto produktų, importuojamų iš trečiųjų šalių. Visi sulaikyti produktai – Turkijoje pagaminti saldumynai, jie buvo grąžinti importuotojams paženklinti.

VMVT savo interneto tinklalapyje³⁹ skelbia patikrintų genetiškai modifikuotų produktų (GMP) sąrašą.

Valstybės kontrolės užsakymu buvo atlikti dviejų sojos gėrimo mėginių laboratoriniai tyrimai dėl GMO. Nė viename jų GMO neaptikta.

Kadangi GMO mėginių tyrimų dalis atliekamuose mėginių tyrimuose nėra didelė (pvz., 2013 m. atlikta iš viso apie 1 mln. tyrimų, iš jų dėl GMO – 143, t.y. 0,014 proc.), o vidutinė pažeidimų dalis

³⁹ Genetiškai modifikuotų produktų sąrašas. [Žiūrėta 2014-03-15] Prieiga per internetą <http://vmvt.lt/lt/maisto.sauga.ir.kokybe/genetiskai.modifikuotas.maistas/genetiskai.modifikuotu.maisto.produktu.sarasas>

2011-2013 m. didesnė⁴⁰ (3,4 proc.), palyginti su bendra teisės aktų reikalavimų neatitikusių tyrimų dalimi (1,5 proc.), ir siekiant užtikrinti atsargumo principo įgyvendinimą bei aukštą vartotojų interesų apsaugos lygį, turėtų būti atliekama daugiau tyrimų dėl GMO.

1.6. Nesaugaus produkto pašalinimo iš rinkos ir utilizavimo proceso kontrolė vykdoma visais etapais, nustatyta informavimo apie nesaugų produktą trūkumų

VMVT, nustačiusi ar gavusi informaciją apie nesaugų maisto produktą, turi imtis visų įmanomų priemonių, reikiamų užtikrinti nesaugaus produkto pašalinimo iš rinkos kontrolę. Tarnyba turi informuoti visus nesaugaus produkto gavėjus ir sekti informaciją apie produkto išėmimą iš rinkos ir tinkamą sunaikinimą, perdirbimą ar išvežimą į trečiąją šalį.

VMVT Skubios veiklos skyrius privalo informuoti Europos Komisiją (per RASFF⁴¹ sistemą) apie nesaugaus maisto atvejų tyrimo rezultatus ir taikytas poveikio priemones, prieš tai skubaus pranešimo turinį suderinęs su tarnybos direktoriumi ar jo pavaduotojais ir su Veterinarijos sanitarijos, Maisto, Gyvūnų sveikatingumo ir gerovės ar Pasienio maisto ir veterinarinės kontrolės skyrių vedėjais ar jų pavaduotojais⁴² atitinkamai pagal kuruojamą sritį. Duomenis apie nustatytus nesaugius produktus tarnyba kaupia RASFF sistemoje. Dokumentų, kurie surenkami skubaus pranešimo apie nesaugų maistą ar pašarus, sąrašas ir importuoto nesaugaus maisto išėmimo iš rinkos schema pateikti 6 ir 7 priede.

2011–2013 m. RASFF LT sistemoje iš viso padaryta 1 010 įrašų dėl nesaugių produktų, nustatyti 227 jų paplitimo atvejai: 2011 m. – 37, 2012 m. – 98, 2013 m. – 92.

Audito metu peržiūrėta 100 proc. įrašų eilučių RASFF sistemoje, o detalai testuoti nestatistinės atsitiktinės atrankos būdu (profesiniu sprendimu) pasirinkta 70 atvejų. Nustatyta, kad:

- 5 atvejais (7 proc.) sprendimas buvo vykdomas ilgiau negu 60 dienų⁴³, bet produktas buvo laiku pašalintas iš rinkos;
- 1 atveju (1,4 proc. tikrintų) ne visiems produkto gavėjams išsiųstas pranešimas apie nesaugų produktą, negauta informacijos apie turimą nesaugaus produkto kiekį.

Pavyzdžiai

1. Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos pareigūno 2011-08-22 skubiam pranešime Nr. 20110729-000 nurodoma, kad didžiausią kiekį nesaugių aitriųjų paprikų (*čili*) prieskonių gavę Lietuvos gamintojai informavo, kad likučių sandėliuose neturi. Pagal Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos Panevėžio skyriaus sudarytą nesaugaus produkto gavėjų sąrašą nustatyta, kad dėl nesaugaus produkto (aitriųjų paprikų miltelių) surinkimo kreiptasi tik į dalį įmonių, pirkusių daugiau nei 5 kg. Produktas išplatintas 10 įmonių, dalis produkcijos nurašyta importavusioje įmonėje. Tarnybos bylose nėra duomenų, įrodančių, kad buvo kreiptasi į įmones dėl mažesnio nei 5 kg kiekio nesaugaus produkto. Įsivežta 1 000 kg: į Latviją išsiųsta 410 kg, 50 kg nurašyta, nes susimaišė su žemėmis. Pagal medžiagų sandėlio apskaitos kortelę nebuvo kreiptasi į 5 įmones dėl produkto sugražinimo. Kontrolė baigta gavus įmonės paaiškinimą, kad surinktas nesaugus produktas bus atiduotas sunaikinti. 2014-05-22 (audito metu) iš įmonės gautas patvirtinimas, kad mažos įmonės sandėliuose nesaugaus produkto neturėjo, nes buvo realizavusios, tačiau įvertintina tai, kad tokį įrodymą tarnybos inspektorius turėjo gauti prieš baigdamas kontrolės

⁴⁰ NMVRVI iš viso per metus atlieka daugiau nei milijoną mėginių tyrimų, o pasitvirtinusių mėginių tyrimų dalis siekia kiek daugiau nei vieną proc., pvz., 2013 m. – 1,31 proc.

⁴¹ Skubiųjų pranešimų apie nesaugų maistą ir pašarus sistema (angl. *Rapid Alert System for Food and Feed*).

⁴² VMVT Kokybės darbo instrukcija SK-1-8-D2 „Skubiųjų pranešimų apie nesaugaus maisto ir pašarų tiekimą rinkai tvarkymas“, patvirtinta 2011-07-13 VMVT direktoriaus įsakymu Nr. B1-396.

⁴³ Terminas nustatytas Europos Parlamento ir Tarybos 2004-04-29 reglamento (EB) Nr. 882/2004, 21 str. II dalis.

procedūrą ir pridėti raštišką kreipimosi įrodymą byloje, t. y. darytina išvada, kad informacija apie nesaugų produktą buvo renkama nevisiškai tinkamai. Produktų saugos įstatyme nustatyta, kad gamintojas ir platintojas privalo informuoti kontroliuojančias institucijas⁴⁴, jeigu aptiktas nesaugus ar pavojingas gaminytis, bet neregamentuota, kokių būdu tai turi būti atlikta. Nustatyti 4 atvejai, kai maisto tvarkymo subjektas tiesiogiai nepranešė, kad gavo informacijos (tiesiogiai iš tiekėjų (platintojų) apie nesaugų produktą. Tarnyba šią informaciją gavo per RASFF sistemą vėliau, nei maisto tvarkytojas. Tarnybai patikrinus maisto tvarkytoją, nesaugus produktas jau buvo pašalintas iš rinkos.

- Užsienio kapitalo prekybos įmonė Lietuvoje 2013-12-30 gavo informacijos iš motininės įmonės, kad jų tinkle platinamas nesaugus maisto produktas. Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba atitinkamą informaciją per RASFF sistemą iš tos užsienio šalies atitinkamos veterinarijos tarnybos gavo po 3 dienų, t. y. 2014-01-02. Atvykus patikrinti įmonę, nustatyta, kad patikrinimo metu ji buvo sustabdžiusi prekybą nesaugaus maisto produktu, tačiau tarnyba tiesiogiai nebuvo informuota.

Siekiant, kad visi nesaugaus maisto kiekiai būtų kuo skubiau pašalinti iš rinkos ir nesuvalgti, Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba nedelsdama turėtų imtis priemonių, kad visi maisto tvarkymo subjektai, nepriklausomai nuo jų gauto nesaugaus produkto kiekio, būtų laiku informuojami apie nesaugų maisto produktą. Todėl turėtų būti parengta pranešimo pateikimo tarnybai tvarka ar forma, kad tarnyba operatyviau gautų informaciją iš maisto tvarkymo subjektų apie nesaugų maisto produktą ir galėtų operatyviai informuoti kitus produkto gavėjus.

1.7 Valstybiniai tyrimai atliekami akredituotoje laboratorijoje ir pagal akredituotus metodus

Valstybės narės privalo įgyvendinti pašarus ir maistą reglamentuojančius teisės aktus ir tikrinti, kad verslo operatoriai visais gamybos, perdirbimo, platinimo etapais laikytųsi visų atitinkamų reikalavimų, taip pat kad kontrolė būtų atliekama reguliariai, atsižvelgiant į riziką, ir gana dažnai, o laboratorijos, atliekančios oficialių mėginių tyrimą, turi dirbti pagal tarptautiniu mastu pripažintus standartus⁴⁵.

Nacionalinis maisto ir veterinarijos rizikos vertinimo institutas yra Valstybinei maisto ir veterinarijos tarnybai pavaldi įstaiga, atliekanti komercinius ir valstybinius mėginių tyrimus (14 pav.). Fiziniai ir juridiniai asmenys turi galimybę savikontrolės tikslais atlikti maisto ir vandens (komercinius) tyrimus.

14 pav. NMVRVI atliekami tyrimai pagal mėginių rūšis

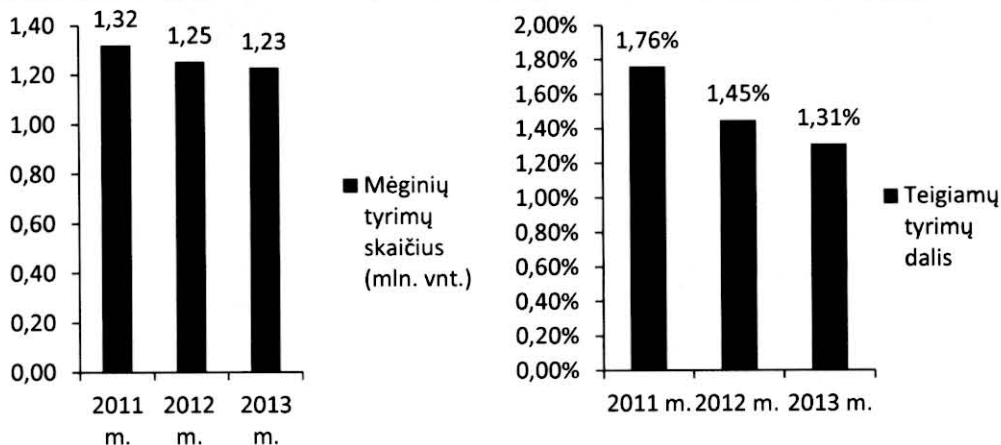
Šaltinis – Valstybės kontrolė

⁴⁴ Lietuvos Respublikos produktų saugos įstatymas, 2012-111-06 Nr. VIII-1206, 8 str. 5 p. ir 9 str. 3 p.

⁴⁵ Reglamentas (EB) Nr. 882/2004, preambulės 6 p. ir 17 p. 3 str.

Nacionaliniame maisto ir veterinarijos rizikos vertinimo institute įdiegta ir akredituota kokybės vadybos sistema, atitinkanti tarptautinio standarto ISO/IEC 17025:2005 „Tyrimų, bandymų ir kalibravimo laboratorijų kompetencijai keliami bendrieji reikalavimai“ reikalavimus. Institute taikoma per 600 akredituotų tyrimo metodų ir pastaraisiais metais atliekama per milijonas tyrimų (2013 m. – 1 228 956, iš jų teisės aktų reikalavimų neatitiko arba buvo teigiami 1,31 proc.; 2012 m. – 1 254 195, iš jų teigiami – 1,45 proc.; 2011 m. – 1 321 233, iš jų teigiami – 1,76 proc.). 2013 m. teigiamų tyrimų dalis, palyginti su 2011 m., sumažėjo nuo 1,76 iki 1,31 proc. (žr. 15 pav.)

15 pav. NMVRVI atliktų mėginių tyrimų skaičius (mln. vnt.) ir pasitvirtinusių (teigiamų) tyrimų dalis

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal VMVT duomenis

Nacionaliniam maisto ir veterinarijos rizikos vertinimo institutui suteikta teisė naudoti Tarptautinio laboratorijų akreditacijos susivienijimo (*International Laboratory Accreditation Cooperation*) ženklą ILAC, o tyrimų rezultatai pripažįstami ne tik Europos Sąjungos, bet ir kitose valstybėse.

Siekdami įvertinti galimas tyrimų neatlikimo (vėlavimo) rizikas analizavome, kaip dažnai genda įranga, naudojama tyrimuose, ar gedimai veikia tyrimų atlikimo laiką, vertinome, kaip valdoma gedimų rizika.

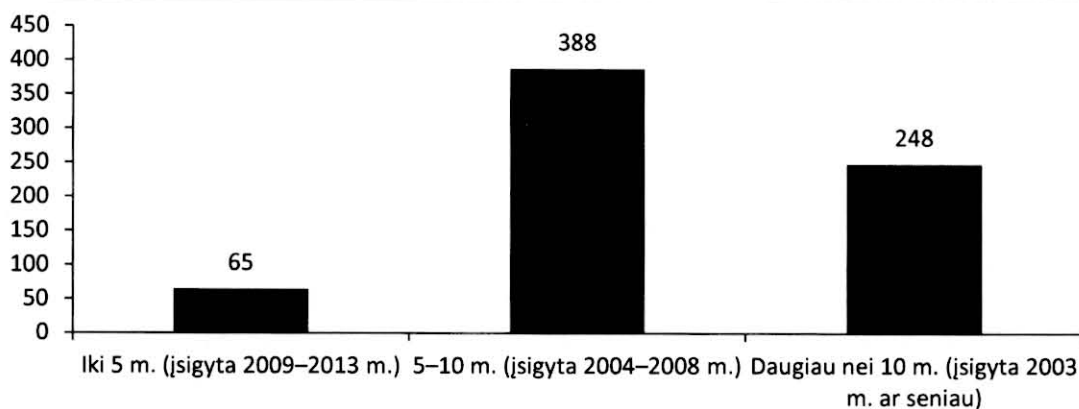
Iš įrangos sąrašo pagal svarbą atrinkome vienuolika valstybiniais tyrimams naudojamų prietaisų (t. y. sugedusio prietaiso negalima pakeisti jokių kitu (turima po vieną vieneta), ir analizavome gedimų dažnį. Nustatėme, kad pusė prietaisų genda 1–5 kartus per metus, jų remontas užtruko nuo 1 dienos iki 8 savaičių (žr. 6 lentelę).

6 lentelė. Atsirinktų 11 laboratorinių įrenginių gedimų skaičius ir remonto laikotarpis

Įrangos skaičius	Kiek kartų taisyta	Taisymo laikotarpis, kai įranga nenaudojama
5	0	0
3	1	1–3 dienos
1	1	8 savaitės
1	5	1–2 sav. (iš viso 4,5 savaitės)
1	1	2,5 savaitės

Šaltinis – Valstybės kontrolė

Išanalizavus 701 prietaiso duomenis nustatyta, kad trečdalis pirka prieš 10 ir daugiau metų (16 pav.)

16 pav. Instituto ir teritorinių padalinių naudojamos įrangos pasiskirstymas pagal amžių

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal NMVRVI duomenis

Rizika, kad sugedus laboratorinei įrangai nebus atlikti reikalingi tyrimai, yra vidutinė, nes institutas turi galimybę kreiptis ir kreipiasi į kitas Lietuvos ar užsienio šalių laboratorijas dėl laboratorinių tyrimų atlikimo, tačiau tokiu atveju tyrimai užtrunka. Senstant laboratorinei įrangai (ilgiau ją eksploatuojant), gedimų daugės ir dažniau reikės kreiptis į kitas laboratorijas. Siekiant užtikrinti, kad tyrimai būtų atlikti laiku, privalu planuoti investicijas laboratorinei įrangai atnaujinti.

Pokyčiai audito metu

Audito metu institutas parengė ir 2014-04-25 pateikė Žemės ūkio ministerijai instituto tyrimų modernizavimo programą 2015–2018 m. Pagal ją skirtas lėšas planuojama panaudoti būtinais laboratorinei įrangai, tyrimų programinei įrangai, būtinosioms priemonėms pirkti, naujiems metodams įdiegti ir patvirtinti, specialistams mokytį, dalyvauti mokslinėse konferencijose ir kt.

2. AR VISI ATSIKILTINĖS ATRANKOS BŪDU PASIRINKTI MAISTO PRODUKTAI ATITIKO MAISTO SAUGOS IR KOKYBĖS REIKALAVIMUS

Jokia taisyklių sistema negali garantuoti vartotojams visiškai rizikos nebuvimo arba visiškai saugumo, bet ES valstybių saugos standartai yra vieni griežčiausių pasaulyje⁴⁶. Oficiali kontrolė atliekama siekiant nustatyti, ar laikomasi taisyklių, siekiant užkirsti kelią pavojui žmonių sveikatai, likviduoti šį pavojų arba sumažinti jį iki priimtino laipsnio ir ginti vartotojų interesus, įskaitant maisto ženklavimą ir kitas vartotojų informavimo priemones.⁴⁷

Nustačiusi neatitikimą reikalavimams, kompetentinga institucija imasi veiksmų, siekdama užtikrinti, kad operatorius ištaisytų padėtį. Apsisprendama, kurių veiksmų imtis, kompetentinga institucija atsižvelgia į neatitikimo pobūdį ir į operatoriaus ankstesnių neatitikimų reikalavimams istoriją.⁴⁸ Atliekama kontrolė nepanaikina pašarų ir maisto verslo operatorių pareigos užtikrinti pašarų ir maisto saugą bei pirminės teisinės atsakomybės (civilinės ir baudžiamosios atsakomybės) už jų pareigų nevykdymą.

⁴⁶ Vartotojų apsauga Europos Sąjungoje: Dešimt pagrindinių principų, 5 psl., [Žiūrėta 2014-02-08] Prieiga per internetą http://ec.europa.eu/consumers/archive/cons_info/10principles/lt.pdf

⁴⁷ Europos Parlamento ir Tarybos 2004-04-29 reglamentas (EB) Nr. 882/2004, 1 str. 1 d.

⁴⁸ Ten pat, 54 str. 1 d.

Siekdami nustatyti, ar į rinką tiekiami maisto produktai yra saugūs ir kokybiški, o VMVT taikomos maisto saugos rizikos valdymo priemonės yra pakankamos, atsitiktinės atrankos metodu rinkoje atrinkome maisto produktus ir tyrėme, ar jie atitinka nustatytas mikrobiologinių ir cheminių medžiagų bei kokybės normas. Įvertinus galimas rizikas ir tikimybę aptikti cheminių elementų ir mikrobiologinio užterštumo, atsižvelgus į vartojimo dažnumą, buvo atrinkti šie maisto produktai: kruopos, kvietiniai miltai, sojų gėrimas, pienas, medus, salotos, mėsos dešrelės, sūris.

Laboratorijai buvo pateikta ištirti po 2 kiekvieno produkto mėginius, iš viso – 52 įvairius tyrimus. Maisto produktai buvo atrinkti ir pagal kainą: pirkti vidutiniškai kainuojantys, palyginti su analogiškais produktais, gaminiai. Produktai pirkti dviejose skirtingų mažmeninės prekybos tinklų parduotuvėse. Tyrimas atliktas pagal EN ISO/IEC 17025 standartą „Tyrimų, bandymų ir kalibravimo laboratorijų kompetencijai keliami bendrieji reikalavimai“ 2014 m. kovo–balandžio mėn. Apklauskos būdu pagal viešųjų pirkimų procedūras iš NMVRVI buvo nupirkta laboratorinio tyrimo paslauga (kitos apklaustos akredituotos laboratorijos nesutiko dalyvauti konkurse). Tirtų maisto produktų saugos ir kokybės normos pateiktos 8 priede.

2.1. Vienas mėsos dešrelių mėginys neatitiko maisto kokybės reikalavimų, o vieno medaus mėginio rodikliai neviršijo paklaidos ribų

- Tyrimų rezultatai parodė, kad yra maksimalių leidžiamų maisto saugos ir kokybės normų neatitikimų arba galimų neatitikimų. Dešrelių mėginyje leidžiamas sojų ir kitų mėsos baltyminių pakaitalų kiekis viršijo normą daugiau nei 6 kartus (norma I rūšies mažai rūkytoms dešrelėms – iki 1 proc., nustatyta – 6,54 proc.).
- Medaus mėginyje diastazės aktyvumas (pagal J. E. Šadės metodą) – $7,6 \pm 3,1$ vieneto, o norma – ne mažiau kaip 8 vienetai, t. y. diastazės aktyvumas neviršijo paklaidos ribų arba galėjo būti didesnis už normą, todėl reikėjo atlikti papildomus tyrimus (žr. 7 lentelę).

7 lentelė. Valstybės kontrolės užsakymu atlikto laboratorinio tyrimo dėl maisto produktų saugos ir kokybės rezultatai, neatitikę kokybės reikalavimų ir neviršiję paklaidos ribų

Eil. Nr.	Maisto produktas	Leidžiama norma	Laboratorinio tyrimo rezultatai	Mūsų vertinimas
1.	Dešrelės	1 proc. sojų baltymų arba baltyminių mėsos pakaitalų (I rūšies mažai rūkytoms dešrelėms)	Sojos baltymų arba baltyminių mėsos pakaitalų – 6,54 proc.	Daugiau nei 6 kartus viršijo leidžiamą normą
2.	Medus	Medaus diastazės aktyvumas (pagal J. E. Šadės metodą) ne mažesnis kaip 8 vienetai	$7,6 \pm 3,1$ vieneto (pagal J. E. Šadės metodą)	Dėl didelės tyrimo paklaidos reikalingi papildomi tyrimai

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal laboratorinio tyrimo duomenis

Atsižvelgdami į tyrimo rezultatus ir maisto kokybės reikalavimų neatitikimus, 2014-04-14 raštu informavome Valstybinę maisto ir veterinarijos tarnybą, kad būtų imtasi reikalingų priemonių ir procedūrų ir būtų pašalinti trūkumai.

Pokyčiai audito metu

2014-04-25 gautame tarnybos atsakyme į Valstybės kontrolės kreipimąsi nurodoma, kad sojų ir kitų mėsos baltyminių pakaitalų kiekio dešrelėse neatitikimas pasitvirtino. Tarnyba atliko papildomus tyrimus dėl Valstybės kontrolės nustatytų neatitikimų vienoje mėsos perdirbimo įmonių, kurios gaminio mėginyje buvo nustatytas per didelis baltyminių mėsos pakaitalų kiekis: paimti 6 papildomi mėginiai (skirtingų maisto gaminių) ir nenustatyta mėsos baltyminių

pakaitalų kiekio neatitikimų. Atsakyme nurodyta, kad nuokrypis nuo leidžiamos normos galėjo atsirasti dėl klaidos – dėl per didelio sojų baltymų kiekio, įdėto sumaišius priedų kompleksus. Kadangi įmonės savikontrolės programoje maisto priedų naudojimas nelaikomas svarbiu valdymo tašku, įmonė įsipareigojo į maisto saugos ir kokybės kontrolės planą įtraukti papildomą kontrolės etapą – pasvertus maisto priedus ir prieskonius tikrinti ne rečiau kaip vieną kartą per pamainą. Tarnyba vėliau informavo, kad 2014-04-28 atsakingam asmeniui dėl šio pažeidimo paskirta 25 Lt bauda pagal Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 189 str. 1 d.

Medaus diastazės aktyvumui nustatyti (pagal J. E. Šadės metodą) tarnyba paėmė iš platintojo 2 mėginius ir abu atitiko nustatytus reikalavimus. Atkreiptinas dėmesys, kad buvo paimti kitos partijos mėginiai, nes sandėlyje tos pačios partijos rasti nepavyko.

Siekdama užtikrinti, kad gyventojams būtų tiekiami kokybiški ir ženklavimo reikalavimus atitinkantys maisto produktai, tarnyba turėtų sustiprinti baltyminių mėsos pakaitalų naudojimo kontrolę mėsos perdirbimo įmonėse ir imtis priemonių, kad būtų sustiprinta įmonių vidaus kontrolės sistema šioje srityje.

2.2. Abiejuose tirtuose dešrelių mėginiuose nustatytų medžiagų kiekis viršijo maksimalias leistinas maisto saugos normas pridedamiems maisto priedams, viename salotų mėginyje – neviršijo paklaidos ribų

Laboratorinio tyrimo rezultatai parodė, kad abiejuose dešrelių mėginiuose bendras fosfatų (natūraliai susidarantių ir pridėtų kaip maisto priedai) kiekis viršijo leidžiamą maisto priedo normą – 5 000 mg/kg (nustatyta 5 270±2 ir 5 100±2 mg/kg). Raumenyje natūraliai gali būti susidariusio fosforo ir fosfatų, kurie turi būti įvertinti skaičiuojant galutiniame mėsos gaminyje esantį fosfatų kiekį. Maksimalus natūraliai susidarantis ar leidžiamas bendras fosfatų (natūraliai susidaręs ir pridėtasis) kiekis nėra reglamentuotas ir galima remtis tik įvairia moksline literatūra, kurioje nurodomas galimas skirtingas natūraliai susidarančio šios medžiagos kiekis priklausomai nuo mėsos rūšies. VMVT ir NMVRVI paaiškinimu, atskirti natūralius fosfatus nuo pridėtų maisto priedų laboratorinių tyrimų metu nėra galimybių, nes nėra patvirtintų laboratorinių metodų. Dėl tokio neapibrėžtumo laboratoriniais tyrimais negalima nustatyti, ar galutiniame mėsos gaminyje pridėtų fosfatų kiekis atitiko leistinas normas, nes reglamentuotas tik maisto priedo fosfatų kiekis, o natūralaus – ne.

Tai, kad nėra galimybių laboratoriniais tyrimais nustatyti pridėto maisto priedo (fosfatų) kiekio, sudaro prielaidas bet kokį laboratorinių tyrimų metu gautą fosfatų perviršį galutiniame produkte aiškinti kaip natūraliai susidariusį.

VMVT paaiškinimu, tikrinant fosfatų kiekį galutiniame mėsos gaminyje, įvertinami dokumentai (maisto perdirbimo įmonėse tikrinami dokumentai, receptūros, savikontrolės žurnalai ir tikrinami žaliavų tiekėjai), atliekami maisto priedų sudėties tyrimai. Tarnybos paaiškinimu, maisto priedų mišinius visada lydi gamintojo specifikacija, laboratoriniai tyrimai, kurioje nurodoma sudėtis, ir naudojimo instrukcija. Tarnyba nustatė, kad įmonės naudoja ES šalyse pagamintus maisto priedų mišinius. Tyrimai rodo, kad juose yra 30 proc. leidžiamos fosfatų normos pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) 1333/2008.

Fosforo rūgšties, fosfatų ir polifosfatų dedama į maisto produktus kaip maisto priedų (E 338–341; E 343; E 450–452). Visų fosfatų ir kitų maisto priedų, leidžiamų naudoti ES, sauga buvo

įvertinta ir nustatytos jų naudojimo sąlygos (į kokius produktus gali būti dedama ir kokie didžiausi leistini kiekiai). Leidžiamų ES maisto priedų sąrašas ir jų naudojimo sąlygos nustatytos Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1333/2008 II priede. Europos Komisija sureagavo į publikacijas, specialistų nuomonę dėl didelio fosfatų kiekio poveikio sveikatai (padidėjusią riziką susirgti širdies ir kraujagyslių ligomis), į 2012 m. pasirodžiusį straipsnį „Fosfatų priedai maiste: rizika sveikatai“. Ji pavedė Europos maisto saugos tarnybai (angl. EFSA)⁴⁹ prioritetu tvarka atlikti fosfatų saugos įvertinimą iki 2018 metų. EFSA apie tyrimo pradžią oficialiai paskelbė 2013 m. lapkričio mėn. EFSA surinks ir apibendrins pačią naujausią informaciją ir tyrimų rezultatus, susijusius su galimu šių medžiagų neigiamu poveikiu sveikatai.

Svarbu pažymėti, kad maisto priedų galimas poveikis žmogaus organizmui yra skirtingas, todėl kiekvienu atveju būtina įvertinti, ar neviršytas leistinas paros kiekis, atsižvelgiant į mitybos įpročius ir suvartojamus maisto šaltinius, kuriuose aptinkami konkretūs maisto priedai. Sveikatos apsaugos ministerija yra atsakinga už moksliskai pagrįstus ir rizikos žmogaus sveikatai įvertinimu paremtus privalomuosius reikalavimus maisto priedams ir maisto medžiagų saugai⁵⁰.

Kadangi nėra nustatytos bendro (natūraliai susidarantių ir pridėtinių) arba natūraliai mėsos gaminiuose esančių fosfatų kiekio maksimalios normos ir nėra galimybės laboratoriniais tyrimais nustatyti pridėto fosfatų kiekio galutiniuose mėsos gaminiuose, gamintojams sudaromos prielaidos priedų naudoti daugiau, nei nustatyta.

Tiriant salotas, viename mėginyje nustatytas nitratų kiekis – 3 970±445 mg/kg, o leidžiama norma, priklausomai nuo auginimo būdo, yra 4 000–5 000 mg/kg (žr. 8 lentelę).

8 lentelė. Valstybės kontrolės užsakymu atlikto laboratorinio tyrimo dėl maisto produktų saugos ir kokybės rezultatai, neatitikę saugos reikalavimų ir neviršiję paklaidos ribų

Eilės Nr.	Maisto produktas	Leidžiama norma	Laboratorinio tyrimo rezultatai	Mūsų vertinimas
1.	Salotos	Nitratų 4000–5000 mg/kg	3970±445 mg/kg nitratų	Reikalingi papildomi tyrimai
2.	Dešrelės	Fosfatų 5000 mg/kg	5100±2 mg/kg fosfatų	Bendras nustatytas fosfatų kiekis (natūraliai susidaręs ir pridėtinis) neatitiko nustatytų normų maisto priedams
3.	Dešrelės	Fosfatų 5000 mg/kg	5270±2 mg/kg fosfatų	Bendras nustatytas fosfatų kiekis (natūraliai susidaręs ir pridėtinis) neatitiko nustatytų normų maisto priedams

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal laboratorinio tyrimo rezultatus

Pagal tyrimo rezultatus 2014-04-14 raštu informavome Valstybinę maisto ir veterinarijos tarnybą, kad būtų imtasi visų priemonių ir procedūrų, siekiant įsitikinti, ar šie produktai atitinka saugos ir kokybės reikalavimus, ir imtis reikiamų kontrolės veiksmų – tikrinti gamybos vietoje, pašalinti iš rinkos.

Poveikis audito metu

2014-04-15 tarnyba ėmėsi veiksmų dėl nustatytų trūkumų (žr. 9 lentelę): paėmė papildomus mėginius dviejose mėsos perdirbimo įmonėse ir salotas auginančioje įmonėje.

⁴⁹ Aukščiausia oficiali maisto mokslinė įstaiga, įkurta įgyvendinant 2002 m. sausio 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 178/2002, nustatantį maistui skirtų teisės aktų bendruosius principus ir reikalavimus, įsteigiantį Europos maisto saugos tarnybą ir nustatantį su maisto saugos klausimais susijusias procedūras.

⁵⁰ Maisto įstatymas, 2000-04-04 Nr. VIII-1608, 9 str. 2 d. 1 p.

Vienoje mėsos perdirbimo įmonėje, kurios produkcijoje, laboratorinio tyrimo duomenimis, rastas per didelis fosfatų kiekis, tarnyba atliko patikrinimą ir paėmė 4 mėginius. Visuose fosfatų kiekis atitiko nustatytus reikalavimus. Kitoje mėsos perdirbimo įmonėje buvo paimti 6 mėginiai, jie visi atitiko teisės aktų reikalavimus. Pažymėtina, kad papildomai buvo paimti 8 dešrelių mėginiai iš vienos įmonės, centralizuotai tiekiančios maisto produktus ikimokyklinio ugdymo įstaigoms. Visi mėginiai atitiko nustatytus teisės aktų reikalavimus.

Norint iširti nitratų kiekį salotose, buvo paimti 4 mėginiai iš gamintojo ir papildomai 4 mėginiai iš dviejų skirtingų prekybos centrų – nė viename jų leidžiama nitratų norma nebuvo viršyta.

9 lentelėje pateikiami Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos papildomai atliktų tikrinimų rezultatai (apibendrinti Valstybės kontrolės) ir argumentai.

9 lentelė. VMVT papildomų mėginių tyrimų rezultatai

Eil. Nr.	Produktas	NMVRVI/VMVT papildomų tyrimų po Valstybės kontrolės organizuoto laboratorinio tyrimo, rezultatai
1.	Salotos	Nepasitvirtino, papildomi mėginiai atitiko nustatytas normas.
2.	Dešrelės (mažai rūkytos)	Pasitvirtino dėl baltyminių mėsos pakaitalų kiekio. Atsakingas asmuo nubaustas pagal ATPK. Pasvertus maisto priedus ir prieskonius įmonė įpareigota sverti nemažiau kaip kartą per pamainą. Atskirti natūralų fosforą nuo pridėtinių fosfatų nėra galimybės. Vertinant laboratorinių tyrimų rezultatus, būtina atsižvelgti į natūraliai mėsos raumeniniame audinyje randamą fosforo kiekį. Įmonėje VMVT pagal užduočių korteles nustatė, kad pagal receptūrą 1 kg tenka 500 mg fosfato medžiagos. Paimti dar 6 įvairių rūšių dešrelių mėginiai. Neatitikimų nenustatyta.
3.	Medus	Nepasitvirtino, papildomi mėginiai atitiko nustatytas normas.
4.	Dešrelės	Atskirti natūralų fosforą nuo pridėtinių fosfatų nėra galimybės. Vertinant laboratorinių tyrimų rezultatus, būtina atsižvelgti į natūraliai mėsos raumeniniame audinyje randamą fosforo kiekį. Paimti dar 4 dešrelių mėginiai mėsos perdirbimo įmonėje. Neatitikimų nenustatyta.

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal laboratorinio tyrimo duomenis ir VMVT atsakymą

Gamintojas privalo užtikrinti visų nustatytų maisto saugos reikalavimų laikymąsi ir produkcijos atitiktį maisto saugos normoms, o Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba turi turėti galimybę tinkamai atlikti maisto priedų naudojimo kontrolę – ne tik tikrinti dokumentus ir tirti maisto priedus, bet ir laboratoriniais tyrimais nustatyti faktiškai pridėtų priedų kiekį galutiniame mėsos gaminyje. Nesant nustatyto bendro leidžiamo maksimalaus fosfatų kiekio galutiniame mėsos gaminyje arba maksimalaus natūraliai esančio kiekio mėsos žaliavoje (priklausomai nuo mėsos rūšies), laboratoriniais tyrimais nustatyti faktinį įdedamą į mėsos gaminius fosfatų kiekį galimybių nėra, todėl kontrolė šioje srityje nepakankama. Faktiškai įdedamą kiekį galima nustatyti tik tikrintojams stebint, kiek gamybos proceso metu įdedama tam tikro priedo, tačiau tokia nuolatinė kontrolė neatliekama ir ji netikslinga (neefektyvi).

Kadangi nėra galimybių laboratoriniais tyrimais nustatyti pridedamo fosfatų kiekio, siekdama užtikrinti, kad rinkoje būtų tik maisto saugos normas atitinkantys maisto produktai, Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba kartu su Sveikatos apsaugos ministerija turėtų imtis konkrečių priemonių, kad būtų inicijuoti teisės aktų pakeitimai ar pradėtos oficialios diskusijos EK Maisto grandinės ir gyvūnų sveikatos nuolatiniame komitete dėl leistinų maksimalių maisto priedų ir natūraliai susidariusių cheminių medžiagų (fosforo ir fosfatų) dydžių nustatymo mėsos gaminiuose.

3. AR VARTOTOJAI PAKANKAMAI INFORMUOJAMI APIE NESAUGIUS MAISTO PRODUKTUS

Siekiant užtikrinti aukštą maisto saugos lygį ir garantuoti vartotojų teisę gauti informaciją, turėtų būti užtikrinta, kad vartotojai būtų tinkamai informuojami apie jų vartojamus maisto produktus⁵¹. Tinkamas vartotojų informavimas apima išsamios informacijos pateikimą: dėl nustatyto nesaugaus maisto produkto galiojimo termino, partijos numerio, išplatavimo vietų bei nesaugaus maisto produkto nuotrauką. Pažymėtina, kad šios nuomonės laikėmės vertindami tik tais atvejais, kai nesaugus maisto produktas ar jo dalis pasiekė rinką ir buvo arba galimai buvo išplatintas vartotojui.

Audito metu vertinome, ar Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba suteikia visą informaciją, susijusią su nesaugiu maistu, o maisto tvarkymo subjektai imasi visų įmanomų priemonių, kad informacija apie jų išplatintą nesaugų maistą pasiektų vartotoją, ar pateikiama informacija kur nesaugų produktą galima grąžinti. Tuo tikslu stebėjome tarnybos ir prekybos tinklų skelbiamą informaciją apie nustatytą nesaugų produktą, atlikome 6 didžiausių prekybos centrų apklausą apie taikomas vartotojų informavimo apie nesaugų produktą priemones.

3.1. VMVT ne visais atvejais, kai aptinkamas nesaugus maisto produktas, teikia išsamią informaciją vartotojui

Peržiūrėję 2011–2013 m. Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos interneto svetainėje skelbiamą informaciją apie 189 nesaugų maisto produktų paplitimo atvejus, kai produktais buvo prekiaujama, nustatėme, kad skiriasi pateikiamos informacijos išsamumas ir ne visais atvejais vartotojas tinkamai informuojamas: 15 atvejų (8 proc. iš 189) trūko esminės informacijos apie produktą (nėra vaizdinės medžiagos (paveikslėlio), produkto galiojimo datos, neinformuojama, kad galima nesaugų produktą grąžinti). Toks informacijos ribotumas mažina vartotojų galimybes gauti išsamią informaciją apie nesaugų maisto produktą ir imtis atitinkamų veiksmų, kad nebūtų pakenkta jo sveikatai ir kad būtų patenkinti jo lūkesčiai dėl maisto produkto saugos.

Siekiant užtikrinti, kad nesaugus maisto produktas laiku būtų pašalintas iš rinkos ir (ar) nesuvaldomas, vartotojai turėtų būti tinkamai informuojami: visais atvejais, kai aptinkama nesaugų maisto produktų, VMVT pranešimuose, skelbiamuose interneto svetainėje www.vmvt.lt, turėtų būti pateikiama nesaugaus produkto vaizdinė medžiaga, nurodoma produkto galiojimo data, vietos, kur nesaugų produktą galima grąžinti.

3.2. Ne visos prekybos įmonės imasi visų priemonių, kad vartotojai būtų tinkamai informuojami apie nesaugų maisto produktą

Anonimiškai apklausus penkių mažmeninės prekybos tinklų administracijos padalinius elektroniniu paštu (atsakymus pateikė 4), nustatyta, kad vienas jų vartotojus informuoja apie nesaugų produktą informacinėje lentoje pakabindamas skelbimą, tačiau neskelbia to savo interneto svetainėje, o kiti 3 atsakė, kad informuoja vartotojus ir savo elektroninėje svetainėje. Įdėjus skelbimą į mažmeninės prekybos tinklo interneto tinklalapį, padidėtų informacijos prieinamumas vartotojams ir sumažėtų rizika, kad nesaugus maisto produktas bus suvaldomas.

⁵¹ Europos Parlamento ir Tarybos 2011-10-25 reglamentas Nr. 1169/2011, preambulos 3 p.

Siekdami nustatyti, kaip kitos prekybos įmonės informuoja vartotojus, atrinkome vieną 2014 m. gegužės mėn. nustatytą nesaugaus maisto – nesaugių ekologiškų kukurūzų trapučių – paplitimo atvejį ir praėjus 6 dienoms⁵² po pranešimo apie nesaugų maisto produktą paskelbimo VMVT interneto svetainėje stebėjome, kokia informacija yra pateikiama įmonės, prekiaujančios minėtu produktu, dviejose parduotuvėse Vilniuje. Nustatyta, kad:

- vienoje įmonės parduotuvėje esančioje skelbimų lentoje nebuvo jokios informacijos apie nustatytą nesaugų maisto produktą ir galimybę jį grąžinti;
- kitoje įmonės parduotuvėje nebuvo skelbimų lentos, o pirkėjams matomoje vietoje – jokios informacijos apie nustatytą nesaugų maisto produktą;
- įmonės interneto svetainėje⁵³ nebuvo jokios informacijos apie vartotojams nesaugų maisto produktą (tikrinta praėjus 5 ir 6 dienoms po paskelbimo Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos interneto svetainėje).

Siekiant, kad vartotojai gautų pakankamai prieinamos informacijos iš kiek galima daugiau šaltinių apie nustatytą nesaugų maisto produktą, Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba turėtų inicijuoti susitarimus su maisto tvarkytojais ar jų asociacijomis, kad informacija apie nustatytą nesaugų maisto produktą maisto tvarkytojų (prekybos įmonių) būtų pateikiama (skelbiama) visomis galimomis priemonėmis, pvz., el. svetainėje, prekybos vietose skelbimų lentoje, trumposiomis (SMS) žinutėmis, el. paštu ar kitu būdu.

1-ojo audito departamento direktorius

Laimonas Čiakas

1-ojo audito departamento vyresnysis valstybinis auditorius

Tadas Paulavičius

Valstybinio audito ataskaitos kopijos (po vieną egz.) pateiktos:

Lietuvos Respublikos Seimo Audito komitetui

Lietuvos Respublikos Vyriausybei

Auditas atliktas, vykdant 2013-12-02 pavedimą Nr. P-10-10

Auditą atliko valstybinių auditorių grupė:

Tadas Paulavičius (grupės vadovas nuo 2014-02-20)

Daina Balčėtienė (grupės vadovė iki 2014-02-11)

Loreta Katinienė (nuo 2014-03-04)

Virginija Paunksnienė

⁵² Laikėmės nuomonės, kad pakanka laiko informacijai viešai paskelbti.

⁵³ Žiūrėta 2014-05-20 ir 2014-05-21.

PRIEDAI

Valstybinio audito ataskaitos
„Maisto saugos užtikrinimas“
1 priedas

Pagrindiniai duomenų rinkimo ir vertinimo metodai

Eil. Nr.	Metodas	Tikslai
1.	Dokumentų peržiūra – nagrinėjome centrinės VMVT ir Vilniaus skyriaus dokumentus, susijusius su tikrinimais, RASFF sistema, pasienio veterinarijos postų tikrinimais, NMVRVI sutartis su užsienio laboratorijomis, NMVRVI įrangos gedimų fiksavimo dokumentus.	Nustatyti tikrinimų problemas, RASFF sistemos duomenų pildymo trūkumus, nesaugaus maisto išėmimo iš rinkos ir utilizavimo, perdirbimo ar išvežimo problemas.
2.	Pokalbiai – su Seimo Kaimo reikalų komiteto, Žemės ūkio, Sveikatos apsaugos ir Aplinkos ministerijų, asociacijų ir verslo atstovais, nepriklausomu ekspertu.	Išsiaiškinti maisto saugos užtikrinimo tobulinimo galimybes ir nustatyti galimas problemas.
3.	Duomenų analizė: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Telšių teritorinio skyriaus 479 subjektų planuojamų tikrinimų atrankos duomenys; ▪ 34 atsitiktinės atrankos būdu pasirinktus skirtingus maisto tvarkymo subjektus – kaip laikomasi jų planinių tikrinimų dažnumo pagal nustatytą rizikos lygį; ▪ 70 iš 227 RASFF pranešimus, susijusius su Lietuva, apie nesaugius maisto produktus; ▪ 11 (visas) NMVRVI sutartis su užsienio šalių tyrimų laboratorijomis, 615 tyrimų užsienio laboratorijose duomenis; ▪ Nacionaliniame maisto ir veterinarijos rizikos vertinimo institute naudojamos įrangos sąrašus; ▪ VMVT tinklalapyje pateikiamą informaciją apie nustatytus nesaugius maisto produktus (iš viso 189 (prekybos vietose, importo/eksporto metu bei maisto gamyboje). 	Nustatyti ar laikomasi patikrinimų dažnio atsižvelgiant į maisto tvarkymo subjektui priskirtą rizikos grupę, išanalizuoti pasirinktus nesaugaus maisto atvejus ir nustatyti ar VMVT kontrolę vykdė viso proceso metu nuo informacijos gavimo apie nesaugų maisto produktą iki jo sunaikinimo, išvežimo ar perdirbimo, išanalizuoti NMVRVI naudojamos įrangą pagal amžių, nustatyti ar visais nesaugaus maisto atvejais vartotojas yra pakankamai informuojamas.
4.	Stebėjimas: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Dalyvavome maisto tvarkymo subjekto tikrinime kartu su Vilniaus teritorinio VMVT darbuotojais. 	Stebėti tikrinimo procesą ir įsitikinti, kad laikomasi VMVT Kokybės vadove patvirtintų procedūrų.
5.	Laboratorinis tyrimas: Ištyrėme 16 atsitiktinės atrankos būdu pasirinktų maisto produktų mėginių (52 tyrimai).	Nustatyti, ar atsitiktinės atrankos būdu pasirinktų maisto produktų laboratorinio tyrimo rezultatai atitiks nustatytus maisto saugos ir kokybės reikalavimus.

Valstybinio audito ataskaitos
„Maisto saugos užtikrinimas“
2 priedas

Institucijos, vykdančios funkcijas, susijusias su maisto sauga

Eil. Nr.	Institucija	Kokiu teisės aktu nustatyta	Funkcijos
1.	Teisingumo ministerija	Vartotojų teisių apsaugos įstatymas, 2013-12-19 Nr. I-657	1) dalyvauja formuojant ir įgyvendinant vartotojų teisių apsaugos politiką; 2) dalyvauja organizuojant vartotojų teisių apsaugą; 3) atlieka kitas įstatymų ir kitų teisės aktų nustatytas funkcijas.
2.	Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba	Maisto įstatymas, 2013-10-12 Nr. VIII-1608	1) įgyvendina maisto saugos, kokybės ir tvarkymo priežiūros bei maistui skirtų gyvūnų sergamumo mažinimo politiką, atsako už skubaus įspėjimo apie pavojų dėl maisto teikimą; 2) nustato specialius maisto saugos, kokybės, maisto tvarkymo ir pateikimo į rinką higienos bei kontrolės, rizikos veiksnių analizės ir valdymo sistemos diegimo maisto tvarkymo vietose privalomuosius reikalavimus; 3) atlieka maistui auginamų gyvūnų, maisto žaliavų ir maisto užterštumo kenksmingomis medžiagomis, įskaitant pesticidus ir kitus teršalus, stebėseną (monitoringą); 4) priima sprendimus dėl konfiskuotų, kontrabandos būdu ir be kilmės, kokybės ir saugos atitikties dokumentų įvežtų maisto produktų tolesnio panaudojimo; 5) atlieka maisto saugos ir kokybės tikrinimą; 6) nustato tvarką ir ūkio subjekto prašymu išduoda leidimus maisto tvarkymo subjektų laboratorijoms, atliekančioms maisto žaliavų, produktų tyrimus, išskyrus laboratorijas, akredituotas šiems tyrimams teisės aktu nustatyta tvarka; 7) nustato tvarką ir išduoda leidimus geriamojo vandens tiekėjų laboratorijoms, atliekančioms geriamojo vandens saugos ir kokybės tyrimus, išskyrus laboratorijas, akredituotas šiems tyrimams teisės aktu nustatyta tvarka; 8) nustato tvarką ir pripažįsta Lietuvos Respublikos rinkai teikiamą natūralų mineralinį vandenį ir išduoda natūralaus mineralinio vandens pripažinimo Lietuvos Respublikoje pažymėjimą. Už natūralaus mineralinio vandens pripažinimo Lietuvos Respublikoje pažymėjimų ir jų dublikatų išdavimą bei šių pažymėjimų tikslinimą imama valstybės rinkliava; 9) nustato tvarką ir notifikuoja maisto papildus ir specialios paskirties maisto produktus; 10) vykdo fizinių ir juridinių asmenų, organizacijų ar jų filialų, gaminančių medžiagas ir gaminius, besiliečiančius su maistu, valstybinę maisto kontrolę; 11) atlieka kitas funkcijas, kurias reglamentuoja įstatymai bei kiti teisės aktai.
3.	Sveikatos apsaugos ministerija	Maisto įstatymas, 2013-10-12 Nr. VIII-1608	1) nustato šiuos mokslškai pagrįstus, rizikos žmogaus sveikatai įvertinimu paremtus privalomuosius reikalavimus: didžiausių leistinių teršalų koncentracijų maiste, maisto priedų ir maisto medžiagų saugos, specialios mitybos, apšvitinto, genetiškai ar kitaip pakeisto, naujai sukurto ar neįprastai ruošto maisto saugos, su maistu besiliečiančių gaminių saugos, maisto higienos, bendrų rizikos veiksnių analizės ir valdymo sistemos maisto tvarkymo vietose diegimo, maistą tvarkančių asmenų sveikatos ir jų sveikatos tikrinimo bei šių asmenų privalomųjų higienos žinių;

			<p>2) koordinuoja maisto saugos ir gyventojų mitybos gerinimo, su maistu susijusio sergamumo mažinimo politikos įgyvendinimą;</p> <p>3) rengia ir tvirtina maisto saugos ir gyventojų mitybos gerinimo programas, atlieka gyventojų mitybos, maisto saugos, susijusios su gyventojų sveikata, su maistu susijusio sergamumo stebėsenas (monitoringus), ugdo sveikos mitybos įgūdžius bei atlieka kitas funkcijas, kurias reglamentuoja įstatymai bei kiti teisės aktai;</p> <p>4) nustato privalomuosius realizuojamų maisto produktų ženklinimo reikalavimus.</p>
4.	Žemės ūkio ministerija	Maisto įstatymas, 2013-10-12 Nr. VIII-1608	<p>1) įgyvendina maisto produktų ir žaliavų kokybės gerinimo, ekologiškų žemės ūkio produktų gamybos, Lietuvoje gaminamų produktų konkurencingumo tarptautinėje rinkoje didinimo politiką;</p> <p>2) rengia ir tvirtina maisto kokybės gerinimo, sveiko, ekologiško maisto gamybos bei teikimo į rinką programas, nustato maisto sudėties ir kokybės, žaliavų kokybės vertinimo, maistui skirtų augalų auginimo, pateikimo į rinką bei augalų apsaugos priemonių naudojimo ir kontrolės privalomuosius reikalavimus;</p> <p>3) nustato privalomuosius realizuojamų maisto produktų ženklinimo reikalavimus;</p> <p>4) pati ar per įgaliotas institucijas atlieka šviežių vaisių ir daržovių nustatytų kokybės reikalavimų įgyvendinimo kontrolę;</p> <p>5) atlieka kitas funkcijas, kurias reglamentuoja įstatymai bei kiti teisės aktai.</p>
5.	Aplinkos ministerija	Genetiškai modifikuotų organizmų įstatymas, 2006-06-22 Nr. IX-375	<p>1) nustato pranešimų apie genetiškai modifikuotus organizmus ir genetiškai modifikuotus produktus pateikimo tvarką;</p> <p>2) kartu su Sveikatos apsaugos ministerija ir Žemės ūkio ministerija, Valstybine maisto ir veterinarijos tarnyba nustato genetiškai modifikuotų organizmų ir genetiškai modifikuotų produktų rizikos aplinkai ir žmonių bei gyvūnų sveikatai įvertinimo tvarką ir rizikai įvertinti būtinus duomenis;</p> <p>3) priima pranešimus iš fizinių ir juridinių asmenų apie genetiškai modifikuotus organizmus bei genetiškai modifikuotus produktus;</p> <p>4) išduoda leidimus veiklai, kurios metu yra ribotai naudojami genetiškai modifikuoti mikroorganizmai ar organizmai ir apgalvotai išleidžiami į aplinką genetiškai modifikuoti organizmai ne tiekimo rinkai tikslais, ir sutikimus veiklai apgalvotai išleisti į aplinką genetiškai modifikuotus organizmus tiekimo rinkai tikslais, jei toks genetiškai modifikuoto organizmo tiekimas rinkai neįteisintas Europos Sąjungoje; nutraukia, sustabdo, pratęsia, apriboja, pakeičia išleidimo į aplinką ar riboto naudojimo sąlygas ir panaikina šių leidimų ar sutikimų galiojimą šios ministerijos nustatyta tvarka;</p> <p>5) Vyriausybės nustatyta tvarka „Valstybės žinių“ priede „Informaciniai pranešimai“ skelbia visuomenei ir valstybės įgaliotoms institucijoms, atsakingoms už rinkos priežiūrą ir valstybinę saugos ekspertizę, apie leidimų išdavimą, sustabdymą ar galiojimo nutraukimą, apie nelaimingų atsitikimų atvejus;</p> <p>6) organizuoja valstybinę genetiškai modifikuotų organizmų išleidimo į aplinką stebėseną (monitoringą) pagal Aplinkos ministerijos ar jos įgaliotos institucijos nustatytą tvarką;</p> <p>7) kartu su Sveikatos apsaugos ministerija, Valstybine maisto ir veterinarijos tarnyba nustato genetiškai modifikuotų mikroorganizmų klasifikavimo kriterijus;</p> <p>8) kaupia ir tvarko genetiškai modifikuotų organizmų ir genetiškai modifikuotų produktų duomenų bazę;</p> <p>9) sudaro ir koordinuoja GMO valdymo priežiūros komiteto ir GMO ekspertų komiteto darbą;</p> <p>10) nustato modifikacijos metodus, kuriuos taikant įvyksta arba neįvyksta genetinė modifikacija;</p> <p>11) atlieka šio įstatymo ir kitų Lietuvos Respublikos teisės aktų jai priskirtas funkcijas.</p>
6.	Ūkio	Maisto	1) įgyvendina maisto prekybos politiką;

	ministerija	įstatymas, 2013-10-12 Nr. VIII-1608	2) nustato Lietuvos rinkoje realizuojamų maisto prekių bendrus ženklinimo ir prekybos privalomuosius reikalavimus; 3) atlieka kitas funkcijas, kurias reglamentuoja įstatymai bei kiti teisės aktai.
7.	Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba	Vartotojų teisių apsaugos įstatymas, Nr. I-657, 2013-12-19	1) užtikrina vartotojų teisių apsaugą; 2) koordinuoja vartotojų teisių apsaugos institucijų, atsakingų už tam tikros vartojimo srities reguliavimą, veiklą vartotojų teisių apsaugos srityje (analizuoja sukauptą, periodiškai iš valstybės ir savivaldybių institucijų gaunamą informaciją apie vartotojų teisių apsaugą; teikia pasiūlymus dėl vartotojų teisių apsaugos tobulinimo); 3) priima ir derina teisės aktus, susijusius su vartotojų teisių apsauga; 4) dėl įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su vartotojų teisių apsauga, projektų teikia išvadas ir pasiūlymus; 5) vartotojų ginčų sprendimo ne teisme tvarka nagrinėja vartotojų skundus; 6) įstatymų nustatyta tvarka kontroliuoja sutarčių standartines sąlygas ir ginčija nesąžiningas vartojimo sutarčių sąlygas; 7) taiko įstatymų nustatytas poveikio priemones; 8) šio įstatymo septintojo skirsnio nustatyta tvarka gina vartotojų viešąjį interesą; 9) organizuoja vartotojų švietimą, koordinuoja kitų valstybės ir savivaldybių institucijų, vartotojų asociacijų veiklą organizuojant vartotojų švietimą, pardavėjams ir paslaugų teikėjams teikia informaciją apie vartotojų teises; 10) kuria ir tvarko vartotojų teisių apsaugos duomenų bazę; 11) kartu su kitomis valstybės institucijomis organizuoja ir atlieka keitimąsi informacija su Europos Bendrijų Komisija ir valstybėmis narėmis (RAPEX sistema) Europos Sąjungos teisės aktų nustatyta tvarka; 12) kartu su Europos Bendrijų Komisija ir kitų Europos Sąjungos valstybių narių nacionalinėmis institucijomis įgyvendina Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 2006/2004 dėl nacionalinių institucijų, atsakingų už vartotojų apsaugos teisės aktų vykdymą, bendradarbiavimo; 13) atstovauja Lietuvos Respublikai tarptautinėse organizacijose vartotojų teisių gynimo srityje; 14) atlieka kitas įstatymų ir kitų teisės aktų nustatytas funkcijas.
8.	Valstybinė augalininkystės tarnyba prie ŽŪM	Augalų apsaugos įstatymas, Nr. I-1069, 2012-05-22	1) registruoja augalų apsaugos produktus ir atlieka kitus Reglamente (EB) Nr. 1107/2009 nurodytus veiksmus; 2) koordinuoja ir užtikrina ryšius su fizisiais ir juridiniais asmenimis, pateikusiai paraišką įregistruoti augalų apsaugos produktą ir atlikti kitus Reglamente (EB) Nr. 1107/2009 nurodytus veiksmus, taip pat su kitomis valstybėmis narėmis, Europos Komisija ir Europos maisto saugos tarnyba; 3) kontroliuoja, kaip įgyvendinamos žemės ūkio ministro įsakymu patvirtintos Geros augalų apsaugos produktų veiksmingumo ir (arba) atrankumo bandymų praktikos taisyklės; 4) atlieka augalų apsaugos produktų įvežimo, vežimo, saugojimo, tiekimo rinkai, naudojimo, pakuočių, ženklinimo atitikties teisės aktų nustatytiems reikalavimams patikras; 5) išduoda įvežimo iš ne Europos Sąjungos valstybių narių ir ne Europos ekonominės erdvės valstybių vienkartinis leidimus, sustabdo jų galiojimą, panaikina jų galiojimo sustabdymą, panaikina jų galiojimą; 6) išduoda prekybos leidimus, įspėja apie šių leidimų galiojimo sustabdymą, sustabdo jų galiojimą, panaikina jų galiojimo sustabdymą, panaikina jų galiojimą; 7) rengia įvežamų augalų apsaugos produktų iš ne Europos Sąjungos valstybių narių ir ne Europos ekonominės erdvės valstybių suvestines; 8) tvirtina augalų apsaugos produktų ėminių paėmimo metodiką; 9) atlieka kitas šio ir kitų įstatymų bei kitų teisės aktų nustatytas funkcijas.

Šaltinis – Valstybės kontrolė.

Taikytos poveikio priemonės

Gyvūninio maisto tvarkymo subjektams taikytos poveikio priemonės 2011–2013 m.

Metai	Sprendimai uždrausti, laikinai sustabdyti, apriboti veiklą	ATPK	
		baudos	įspėjimai
2011	17	69	68
2012	34	67	60
2013	26	61	58

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal VMVT duomenis

Negyvūninio maisto tvarkymo subjektams taikytos poveikio priemonės 2011–2013 m.

Sprendimai:	2011 m.	2012 m.	2013 m.
Dėl veiklos sustabdymo	289	278	211
Dėl veiklos uždraudimo	42	34	66
Dėl produkto (-ų) teikimo į rinką sustabdymo	269	142	150
Dėl produkto (-ų) teikimo į rinką uždraudimo	1019	962	1071
Dėl nesaugaus produkto	13	22	22
Laikiniai uždrausti teikti, siūlyti teikti į rinką, demonstruoti produktą (taikyti, jei įtariama, kad produktas nesaugus)	33	9	10
ATPK:			
Baudos	2416	2469	2490
Įspėjimai	161	91	62

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal VMVT duomenis.

Importuojamo negyvūninio ir gyvūninio maisto kontrolė pasienio veterinarijos poste

Kiekvienai įvežamai iš trečiųjų šalių į Lietuvą gyvūninio ir negyvūninio maisto, kuriam taikomi privalomieji saugos ir kokybės reikalavimai, siuntai turi būti atliekamas tikrinimas.

Importuojamo negyvūninio maisto valstybinės maisto kontrolės tvarka

Procedūros pasienio veterinarijos poste. PVP valstybinis veterinarijos gydytojas, atlikęs dokumentų tikrinimą saugą ir kokybę patvirtinantį dokumentą pažymi spaudu:

- „Realizuoti leidžiama“, jeigu siuntą lydintys dokumentai atitinka nustatytus reikalavimus, jeigu importuojamas negyvūninis maistas, kuriam ES teisės aktuose nustatyto dažnumu neturi būti atliekamas atitikties ir fiziniai tikrinimai.
- „Be maisto kontrolės įstaigos leidimo realizuoti draudžiama“, jeigu per pastaruosius 12 mėnesių yra gautas skubus pranešimas RASFF sistema; importuojami citrusiniai vaisiai, sausos aromatinės žolės, prieskoniai ir augaliniai pagardai, naujas maistas, maisto papildai, maisto priedai, specialusis maistas, galimai genetiškai modifikuotas maistas (ryžiai, sojos, kukurūzai, rapsai, bulvės, iš medvilnės pagamintas maistas ir maistas, kuriame gali būti sojų, kukurūzų, rapsų, bulvių, medvilnės kaip sudėtinės dalies), šviežios ir džiovintos vynuogės; importuojamas negyvūninis maistas, nurodytas Importuojamo negyvūninio maisto, kuriam taikoma sustiprinta valstybinė maisto kontrolė, sąraše; importuojamas negyvūninis maistas nurodytas ES teisės aktuose, nustatančiuose specialiuosius reikalavimus negyvūninio maisto importui į ES ir kuriam ES teisės aktuose nustatyto dažnumu turi būti atliekamas atitikties ir fizinis tikrinimai; kyla pagrįstų abejonių dėl siuntos tapatybės ar faktinės paskirties vietos.

Jei PVP pareigūnas, atlikęs dokumentų tikrinimą, nustato, kad importuojamą siuntą lydintys dokumentai klaidingi, ne iki galo užpildyti, neatitinka nustatytų reikalavimų arba dokumentų iš viso nėra, siuntą sulaiko ir įpareigoja siuntą sunaikinti, atlikti specialųjį apdorojimą, arba išsiųsti iš Bendrijos; užpildo Pažymą apie negyvūninio maisto netinkamumą maistui, kurios lentelės skiltyje „Išvada“ nurodo siuntos sulaikymo priežastį; užpildo skubų pranešimą; informuoja atitinkamą teritorinę muitinę apie sprendimą sulaikyti siuntą.

Procedūros maisto kontrolės vietoje. Negyvūninio maisto siuntos, kurioms maisto kontrolės procedūros nėra užbaigtos, maisto kontrolei turi būti pateiktos ne vėliau kaip per 60 d. nuo siuntos įvežimo. Teritorinės VMVT pareigūnas atlieka maisto kontrolei pateiktų siuntų dokumentų tikrinimą, atitikties ir fizinį tikrinimą. Atitikties tikrinimo metu vertinama: tinkamumo vartoti terminas; ar ženklavimas atitinka reikalavimus, nustatytus teisės aktuose; ar ženklavime nurodyti maisto priedai leistini naudoti negyvūniniame maiste; ar maisto papildas yra įrašytas į notifikuojamų maisto papildų sąrašą. Atlikus dokumentų tikrinimą, saugą ir kokybę patvirtinantį dokumentą ir/ar jo kopijas teritorinės VMVT pareigūnas žymi vienu iš spaudų „Realizuoti leidžiama“ arba „Privaloma papildoma kontrolė“, jeigu paimami mėginiai laboratoriniams tyrimams. Paimti mėginiai kartu su Maisto/pašarų mėginių paėmimo tirti aktu bei saugą ir kokybę patvirtinančio dokumento kopija siunčiami į Nacionalinį maisto ir veterinarijos rizikos vertinimo institutą arba jo teritorinius padalinius.

Jeigu atlikus maisto kontrolę, įskaitant ir paimtų mėginių laboratoriniams tyrimams ištyrimą, nustatoma, kad negyvūninis maistas neatitinka teisės aktų nustatytų reikalavimų, jį realizuoti draudžiama. VMVT pareigūnas užpildo Pažymą, kurioje pateikiama išvada kodėl negyvūninis maistas netinkamas maistui, ir RASFF sistema išsiunčia skubų pranešimą. Atsakingas už siuntą asmuo yra įpareigotas per 60 dienų negyvūninį maistą saugiai sunaikinti arba nustatyta tvarka atlikti specialų apdorojimą arba siuntą išsiųsti iš ES teritorijos.

Gyvūninių produktų, įvežamų į Lietuvos Respubliką, veterinarinio tikrinimo tvarka

PVP valstybinis veterinarijos gydytojas turi atlikti gyvūninių produktų siuntos dokumentų, atitikties ir fizinį patikrinimus. Asmuo atsakingas už siuntą PVP veterinarijos gydytojui privalo iš anksto faksu ar kitu būdu perduoti informaciją apie siuntą, užpildant veterinarinio įvežimo dokumentą. PVP valstybinis veterinarijos gydytojas patikrina iš anksto pateiktus duomenis ir dokumentus. Siekiant nustatyti ar produktai atitinka informaciją, nurodytą siuntą lydiniuose veterinariniuose dokumentuose, atliekamas atitikties tikrinimas.

Atitikties tikrinimo procedūrą sudaro uždėtų plombų (kai vežama konteineriais), spaudų žymų ir sveikatos ženklų, nurodančių kilmės valstybę ir įmonę, patikrinimas, specialaus ženklavimo, nustatyto suvyniotiems ar supakuotiems produktams, patikrinimas.

Siekiant nustatyti ar produktai atitinka ES teisės aktų reikalavimus ir yra tinkami naudoti atliekamas siuntos fizinis tikrinimas. Fizinį tikrinimą sudaro: sensorinė apžiūra (kvapo, spalvos, konsistencijos, skonio), paprastieji fiziniai ir cheminiai tyrimai (pjaustymas, atšildymas, virimas), laboratoriniai tyrimai (kenksmingų likučių, ligų sukėlėjų, teršalų ir produkto atitikties).

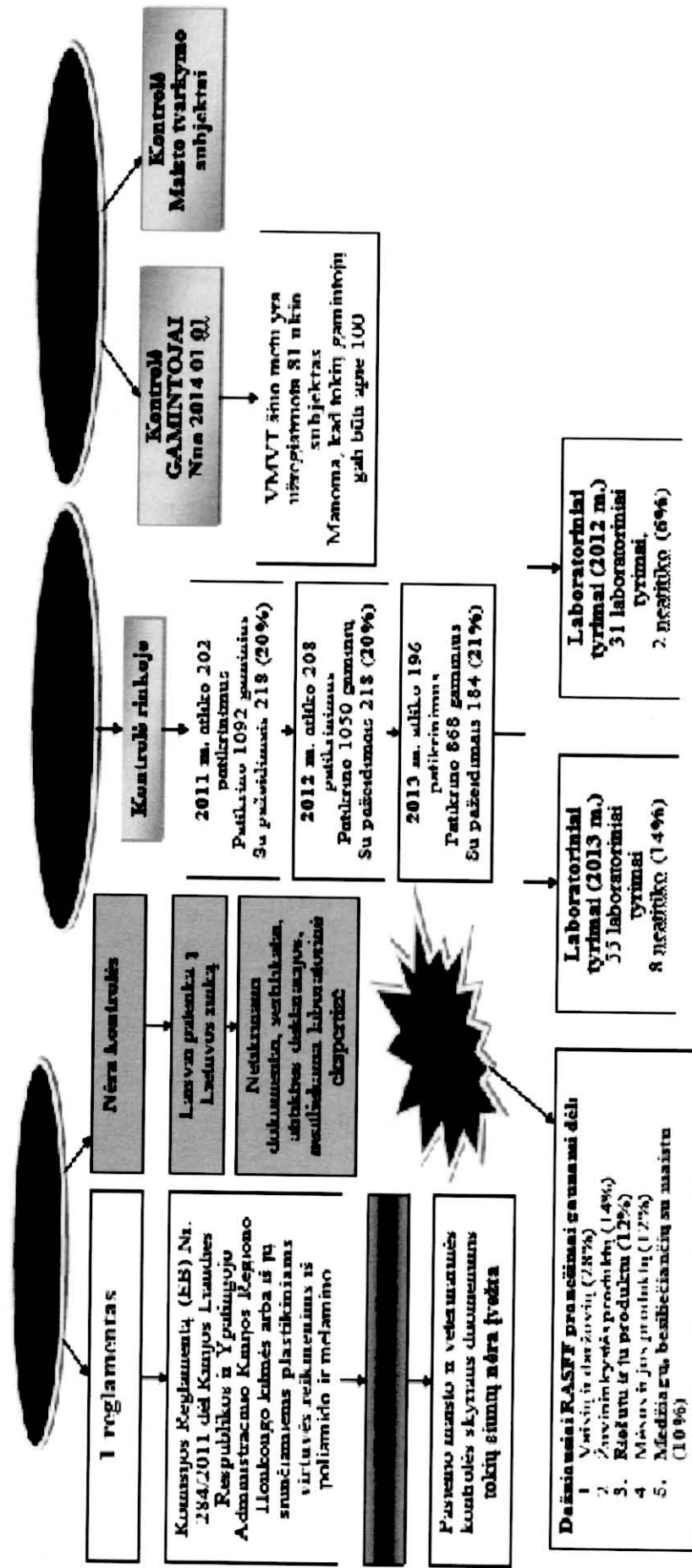
Neatsižvelgiant į produkto tipą, turi būti tikrinama transporto priemonė ir produktų siuntos gabenimo sąlygos (siekiant nustatyti ar nebuvo pažeistas temperatūros režimas), siuntos svoris, gabendinamų produktų temperatūra, ar pakuotė ir ženklavimas (spaudai, etiketės) atitinka Lietuvos Respublikos teisės aktų reikalavimus.

Jeigu siunta atitinka ES reikalavimus, PVP veterinarijos gydytojas veterinarijos sertifikatą ir kitus dokumentus pažymi žyma „Realizuoti leidžiama“. Kai įvežamos maisto prekės, kurioms privaloma atlikti užterštumo radioaktyviais izotopais tyrimus, arba yra būtinybė gauti papildomos informacijos, atliekant laboratorinius tyrimus, siuntos dokumentai pažymi žyma „Privaloma papildoma kontrolė“. Kol atliekamas tyrimas, transporto priemonė užplombuojama arba joje buvusios prekės sukraunamos į muitinės sandėlį ar importo ir eksporto terminalą, skirtą šių produktų saugojimui. Prekės gali būti gabenamos į importuotojo sandėlius, siuntos dokumentai pažymimi žyma „Be maisto kontrolės įstaigos leidimo realizuoti draudžiama“, jeigu tyrimo rezultatai nežinomi.

Jeigu atlikus tyrimą nustatoma, kad maisto prekių siunta atitinka teisės aktuose nustatytus reikalavimus, siuntą „Realizuoti leidžiama“. Jeigu siunta neatitinka patvirtintų reikalavimų, išduodama Pažyma su išvada, nurodančia, kad maisto prekių siunta netinkama realizuoti. Priimamas sprendimas, įpareigojantis importuotoją per 2 savaites nuo pažymos išdavimo išvežti siuntą iš Lietuvos Respublikos teritorijos (negrąžinamo eksporto procedūra) arba sunaikinti teisės aktų nustatyta tvarka.

Valstybinio audito ataskaitos
„Maisto saugos užtikrinimas“
5 priedas

Su maistu besiliečiančių medžiagų ir gaminių valstybinė kontrolė

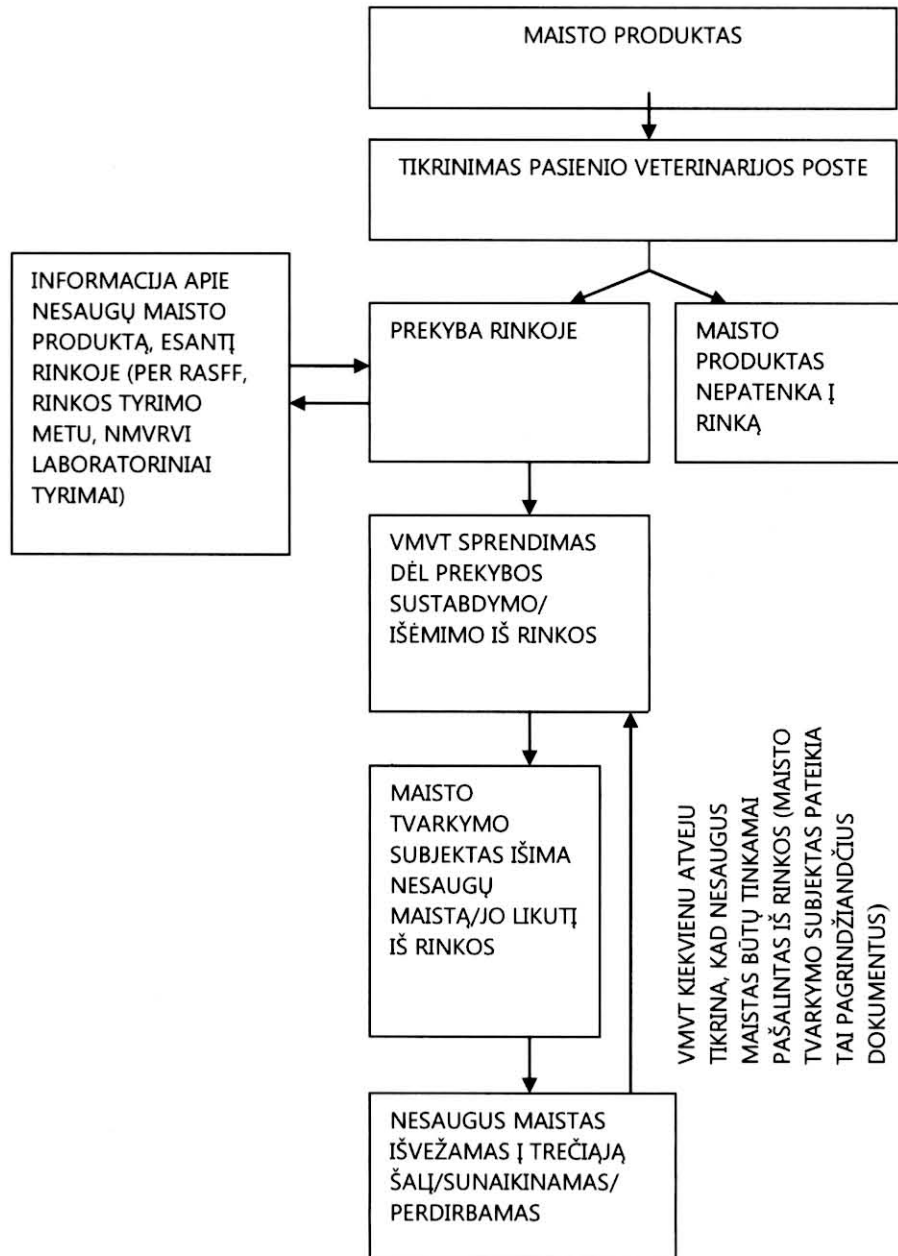
* *Dažniausiai Riešutai* – Valstybės maisto produktų inspekcijos svetainės ataskaitos (2011 – 2013 m.)
Nuoroda: <http://www.umazkona.lt/index.php?id=140>

Dokumentai, kurie surenkami dėl skubaus pranešimo apie nesaugų maistą ir pašarus

VMVT Kokybės sistemos darbo instrukcijoje SK-1-8-D1 „Skubiųjų pranešimų apie nesaugaus maisto ir pašarų tiekimą rinkai pildymas“ nustatyta, kad teritorinė VMVT ar PVP, nagrinėjanti skubaus pranešimo atvejį, užpildo atitinkamas dokumentų formas ir surenka visus su skubiuoju pranešimu susijusius dokumentus:

- veterinarijos sertifikatus;
- patikrinimo aktą;
- veterinarinius įvežimo dokumentus (VID);
- saugą ir kokybę patvirtinančius dokumentus (sertifikatus);
- kokybės dokumentus;
- laboratorinio tyrimo protokolus;
- sąskaitas faktūras ir kitus atitinkamus komercinius dokumentus;
- sprendimo dėl produkto (-ų) teikimo į rinką sustabdymo, uždraudimo, sprendimo laikinai uždrausti teikti, siūlyti teikti į rinką, demonstruoti produktą ar sprendimo dėl nesaugaus produkto kopiją;
- etikečių (esant galimybei ir produkto) nuotraukas ar jų fotokopijas;
- produkto gavėjų sąrašus (išplatavimo sąrašus pateikti atskirus pagal šalis);
- nesaugių produktų sunaikinimo aktus ar išvežimo dokumentus.

Nesaugaus maisto importo ir išėmimo iš rinkos schema

Valstybinio audito ataskaitos
„Maisto saugos užtikrinimas“
8 priedas

Maisto produktų laboratorinio tyrimo parametrai ir metodai

Produktas	Parametras (-ai)	Leistina parametro norma	Tyrimo metodas	Teisės aktai, nustatantys parametrus
Kruopos	Aruodiniai kenkėjai-vabzdžių aptikimas Metalomagnetinės priemonės	Neleidžiama 1 kg nedaugiau kaip 3 mg	LR ŽŪM 2011-12-28 įsakymas Nr. 469 LR ŽŪM 2001-03-08 įsakymas Nr. 52	LR ŽŪM 2001-03-08 įsakymas Nr. 52 „Dėl privalomųjų grūdų, miltų ir kruopų kokybės reikalavimų“ LR ŽŪM 2011-12-28 įsakymas Nr. 469
Sojų pienas (gėrimas)	Genetiškai modifikuoti organizmai (GMO)	Etiketėje neženklintiems produktams ne daugiau kaip 0,9 proc. genetiškai modifikuotų organizmų	SDP 5.4.4.G.45:2010-11(GMO turinčių 35S promotorių ir/arba Nos terminatorių, nustatymas realaus laiko PGR metodu)	2003 m. rugšėjo 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1829/2003 dėl genetiškai modifikuoto maisto ir pašarų (OL L 268, 2003 10 18, p.1) 12 straipsnis
Kvietiniai miltai	Aruodiniai kenkėjai Metalomagnetinės priemonės Pesticidai (vertinant pagal kviečius)	Neleidžiama 1 kg nedaugiau kaip 3 mg (tirti 273 pesticidai)	LR ŽŪM 2011-12-28 įsakymas Nr. 469 LR ŽŪM 2001-03-08 įsakymas Nr. 52 SDP 5.4.4. Ch 179:2010 (Dch-MS) SDP 5.4.4. Ch 177:2013 (LCMS/MS)	LR ŽŪM 2001-03-08 įsakymas Nr. 52 „Dėl privalomųjų grūdų, miltų ir kruopų kokybės reikalavimų“; LR ŽŪM 2011-12-28 įsakymas Nr. 469; 2005 m. vasario 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 396/2005 dėl didžiausių pesticidų likučių kiekių augalinės ir gyvūninės kilmės maiste ir pašaruose ar ant jų ir iš dalies keičiantis Tarybos direktyvą 91/414/EEB (OL L 70, 2005 3 16, p.1).
Salotos	Nitratai Pesticidai Švinas Kadmis	5000 mg/kg Priklausomai nuo salotų rūšies 0,3 mg/kg 0,2mg/kg	SDP 5.4.4. Ch.3-2012-08 SDP 5.4.4. Ch. 177:2013 LCMS/MS LST EN 14084:2003 LST EN 14084:2003	2006 m. gruodžio 19 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 1881/2006 nustatantis didžiausias leistinas tam tikrų teršalų maisto produktuose koncentracijas (OL L 364, 2006 12 20, p.5) priedo 1 dalis; 2005 m. vasario 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 396/2005 dėl didžiausių pesticidų likučių kiekių augalinės ir gyvūninės kilmės maiste ir

Produktas	Parametras (-ai)	Leistina parametro norma	Tyrimo metodas	Teisės aktai, nustatantys parametrus
				pašaruose ar ant jų ir iš dalies keičiantis Tarybos direktyvą 91/414/EEB (OL L 70, 2005 3 16, p.1); 2006 m. gruodžio 19 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 1881/2006 nustatantis didžiausias leistinas tam tikrų teršalų maisto produktuose koncentracijas (OL L 364, 2006 12 20, p.5) priedo 3 dalis.
Medus	Diastazės aktyvumas Hidroksimetilfurfurolas (HMF) Chloramfenikolis	Ne mažiau kaip 8 šadės vnt. Ne daugiau 40 mg/kg Neleidžiama	2005-11-28 LR ŽŪM įsakymas Nr. 3D-545, p.VII. SDP 5.4.4. Ch 172:2013 ESCh SDP 5.4.4. Ch 82-2013 IFA	2003-08-12 LR žemės ūkio ministro įsakymas Nr. 3D-333 Dėl medaus techninio reglamentavimo patvirtinimo“, 3 p.; 2009 m. gruodžio 22 d. Komisijos reglamentas (ES) Nr. 37/2010 dėl farmakologiškai aktyvių medžiagų, jų klasifikacijos ir didžiausios leidžiamos koncentracijos gyvūniniuose maisto produktuose (OL L 15, 2010 1 20, p.1) priedo 2 lentelė.
Pienas	Chloramfenikolis Tetraciklinai Aflatoksinas M1 Švinas	Neleidžiama 100µg/kg 0,05µg/kg Ne daugiau 0,02 mg/kg	SDP 5.4.4. Ch 26-2013 IFA SDP 5.4.4. Ch 26-2013 IFA SDP 5.4.4. Ch 21-2013 IFA LST EN 14084:2003	2009 m. gruodžio 22 d. Komisijos reglamentas (ES) Nr. 37/2010 dėl farmakologiškai aktyvių medžiagų, jų klasifikacijos ir didžiausios leidžiamos koncentracijos gyvūniniuose maisto produktuose (OL L 15, 2010 1 20, p.1) priedo 1 ir 2 lentelės; 2006 m. gruodžio 19 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 1881/2006 nustatantis didžiausias leistinas tam tikrų teršalų maisto produktuose koncentracijas (OL L 364, 2006 12 20, p.5) priedo 2 ir 3 dalys.
Sūris	Nitratai	Lydytiems neleidžiama, brandintiems iki 150 mg/kg	LST EN ISO 14673-1:2004	2008 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1333/2008 dėl maisto priedų (OL L 354, 2008 12 31, p.16) 2priedas.
Dešrelės	Nitratai	150 mg/kg	LST ISO 3091:1997	2008 m. gruodžio 16 d.

Produktas	Parametras (-ai)	Leistina parametro norma	Tyrimo metodas	Teisės aktai, nustatantys parametrus
	Gliutamo rūgštis	10 g/kg	Enzimatinis metodas	Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1333/2008 dėl maisto priedų (OL L 354, 2008 12 31, p.16) 2priedas; Lietuvos standartas LST 1919:2003 „Mėsos gaminiai“ 1 ir 2 lentelės
	Fosfatai	5000 mg/kg	LST ISO 13730:2002	
	Sojos baltymų kiekis arba baltyminių mėsos pakaitalų kiekis	Priklauso nuo dešrelių rūšies	SDP 5.4.4. M.6:2010	
	Drėgmė	Priklauso nuo dešrelių rūšies	LST ISO 1442-2000	
	Riebalų kiekis	Priklauso nuo dešrelių rūšies	LST ISO 1443:2000	
	Krakmolo kiekis	Priklauso nuo dešrelių rūšies	LST ISO 5554:2002	
	Mėsos baltymų be kalogeno kiekis	Priklauso nuo dešrelių rūšies	LST 1919:2003/P:2006	

Rekomendacijų įgyvendinimo planas

Eil. Nr.	Rekomendacija	Subjektas	Veiksmas / Priemonės / Komentarai	Rekomendacijos įgyvendinimo terminas (data)
1.	Siekiant užtikrinti aukštą žmonių sveikatos ir vartotojų interesų apsaugos lygį, kad gyventojams būtų tiekiami saugūs, kokybiški ir ženklinimo reikalavimus atitinkantys maisto produktai:	VMVT	-	-
1.1.	imtis konkrečių priemonių didinant valstybinės maisto kontrolės poveikį viešojo maitinimo įstaigoms;	VMVT	<p>Atmesta.</p> <p>Komentaras:</p> <p>Pažymėtina, kad VMVT kasmet sistemingai analizuoja ir apibendrina viešojo maitinimo įmonių patikrinimų duomenis ir remdamasi rizikos analize sudaro valstybinės maisto kontrolės metinius planus.</p> <p>Atkreiptinas dėmesys, kad remiantis VMVT valstybinės kontrolės analizės duomenimis, Lietuvoje ūmių infekcinių žarnyno susirgimų protrūkių, kilusių dėl viešojo maitinimo įmonių veiklos, skaičius ženkliai sumažėjo: nuo 2011 m. užregistruotų 12 protrūkių iki 2013 m. – 4 protrūkių.</p> <p>Pateikti protrūkių analizės duomenys rodo, kad viešojo maitinimo įmonių sektoriuje VMVT įgyvendino Lietuvos Respublikos maisto įstatymo 11 str. 2 dalies nuostatą „Kontrolė atliekama laikantis principo, kad maisto sauga</p>	

Eil. Nr.	Rekomendacija	Subjektas	Veiksmas / Priemonės / Komentarai	Rekomendacijos įgyvendinimo terminas (data)
			<p>žmonių sveikatai yra besąlygiškas prioritetas".</p> <p>VMVT taip pat pažymi, kad Jūsų nagrinėjamu laikotarpiu (2012 m. ir 2013 m.) padaugėjo patikrinimų, kurių metu pažeidimų nėra nustatoma (2012 m. tokie patikrinimai sudarė 55 %, 2013 m. – 59 %). Taip pat analogiškai matoma aiški tendencija, kad 2011-2013 m. laikotarpiu mažėja patikrinimų dalis, kurių metu taikytos poveikio priemonės (2011 m. 20 % patikrinimų metu (nuo bendro patikrinimų skaičiaus) buvo taikomos poveikio priemonės, 2012 -19 %, 2013 – 17 %). VMVT atkreipia dėmesį, kad poveikio priemonės taikomos tik toms įmonėms, kuriose nustatomi grubūs pažeidimai.</p> <p>Šie duomenys aiškiai atspindi gerėjančią situaciją viešojo maitinimo įmonių sektoriuje.</p> <p>Be to, atkreipiame dėmesį, kad VMVT skatindama viešojo maitinimo įmones skirti dar daugiau dėmesio maisto saugai ir higienai, t. y. patalpų renovacijai, remontui ir pan., 2013 m. parengė Viešojo maitinimo įmonių atitikties higienos reikalavimams vertinimo tvarkos aprašą (patvirtintas 2013 m. liepos 19 d. Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus įsakymu Nr. B1-488 „Dėl Viešojo maitinimo įmonių atitikties higienos reikalavimams vertinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“), kuris nustatė aiškią ir griežtą viešojo maitinimo įmonių atitikties higienos reikalavimams vertinimo sistemą, skatinančią sąžiningą verslą bei higienos reikalavimų įgyvendinimą.</p>	

Eil. Nr.	Rekomendacija	Subjektas	Veiksmas / Priemonės / Komentarai	Rekomendacijos įgyvendinimo terminas (data)
			<p>Naujos tvarkos kūrime dalyvavo ir Lietuvos viešbučių ir restoranų asociacija, o patikrinimų rezultatai viešai skelbiami VMVT interneto svetainėje adresu http://vmvt.lt/lt/vertinimas/. Pagal naują sistemą viešojo maitinimo įmonės planinių patikrinimų metu pradėtos tikrinti nuo 2013 m. lapkričio 1 d., o visos bus įvertintos iki 2015 m. Pirmieji rezultatai rodo, kad maisto tvarkymo subjektai, įvertinti aukščiausiais balais, sudaro 63 proc. (iš 1103 įvertintų įmonių, 5 ir 4 balais įvertintos 697 įmonės).</p> <p>VMVT tikisi, kad naujai sukurtos viešojo maitinimo įmonių atitikties higienos reikalavimams vertinimo sistemos taikymo rezultatai, parodysiantys šios sistemos efektyvumą siekiant užtikrinti higieną ir maisto saugą viešojo maitinimo įmonių sektoriuje, aiškiai atsispindės 2015 m. patikrinimų rodikliuose.</p> <p>Todėl manome, kad rekomendacija nėra aktuali, nes joje nurodomi veiksmai jau yra įgyvendinami.</p>	
1.2.	inicijuoti Maisto įstatymo pakeitimus, kuriais būtų reglamentuota esančių rinkoje medžiagų ir gaminių, besiliečiančių su maistu, kontrolė;	VMVT	<p>Bus įgyvendinta</p> <p>2014-08-21 VMVT pateikė LR Seimo Sveikatos reikalų komitetui siūlymą inicijuoti Lietuvos Respublikos maisto įstatymo pakeitimo įstatymo projektą dėl medžiagų ir gaminių, skirtų liestis su maistu, kontrolės reglamentavimo.</p>	2015-01-01
1.3.	atlikti daugiau tyrimų dėl GMO;	VMVT	<p>Bus įgyvendinta</p> <p>Įvertinus riziką peržiūrėti patvirtinamųjų valstybinių maisto mėginių tyrimų planą dėl GMO</p>	2015-02-01

Eil. Nr.	Rekomendacija	Subjektas	Veiksmas / Priemonės / Komentarai	Rekomendacijos įgyvendinimo terminas (data)
			mėginių skaičiaus.	
1.4.	sustiprinti baltyminių mėsos pakaitalų naudojimo kontrolę mėsos perdirbimo įmonėse ir imtis priemonių, kad būtų sustiprinta įmonių vidaus kontrolės sistema šioje srityje;	VMVT	Bus įgyvendinta. Parengti valstybinių mėginių tyrimų planą siekiant sustiprinti baltyminių mėsos pakaitalų valstybinės kontrolės efektyvumą. Atliekant įmonių RVASVT auditus kreipti didesnę dėmesį į įmonės savikontrolės sistemos efektyvumą bei atliekamų tyrimų skaičių.	2015-03-01
2.	Siekiant, kad visi nesaugaus maisto produktų kiekiai nedelsiant būtų išimti iš rinkos ir nesuvaržyti žmonių, imtis konkrečių priemonių, kad visi nesaugaus produkto gavėjai, nepriklausomai nuo jų gauto nesaugaus produkto kiekio, būtų laiku informuojami apie nesaugų maisto produktą.	VMVT	Bus įgyvendinta Parengti ir patvirtinti VMVT direktoriaus įsakymą dėl Maisto tvarkymo subjekto veiksmų, pateikus nesaugų produktą į rinką, tvarkos aprašo patvirtinimo.	2015-01-01
3.	Siekiant, kad tarnyba operatyviau gautų informaciją iš maisto tvarkymo subjektų apie nesaugų maisto	VMVT	Bus įgyvendinta. Parengti ir patvirtinti VMVT direktoriaus įsakymą dėl Maisto tvarkymo subjekto veiksmų, pateikus nesaugų produktą į rinką, tvarkos aprašo patvirtinimo.	2015-01-01

Eil. Nr.	Rekomendacija	Subjektas	Veiksmas / Priemonės / Komentarai	Rekomendacijos įgyvendinimo terminas (data)
	produktą, parengti informacijos apie savikontrolės metu nustatytą nesaugų maisto produktą teikimo tarnybai tvarką.			
4.	Siekiant užtikrinti skaidrumo principo įgyvendinimą ir tinkamai informuoti vartotojus apie riziką sveikatai, t. y. kad vartotojai gautų pakankamą ir prieinamą informaciją apie nustatytą nesaugų maisto produktą iš įmanomai daugiau šaltinių:	VMVT	-	-
4.1.	patikslinti vidaus administracinius aktus ir įpareigoti darbuotojus pranešimuose interneto svetainėje visais atvejais tarnybai pateikti nesaugaus produkto vaizdinę medžiagą, nurodyti produkto galiojimo datą (jei ji nustatyta) ir vietas, kur nesaugų produktą galima gražinti.	VMVT	<p>Atmesta.</p> <p>Komentaras:</p> <p>Informuojame, kad 2002 m. sausio 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos Reglamento (EB) Nr. 178/2002 nustatančio maistui skirtų teisės aktų bendruosius principus ir reikalavimus, įsteigiančio Europos maisto saugos tarnybą ir nustatančio su maisto saugos klausimais susijusias procedūras (OL 2004 specialus leidimas, 15 skyrius, 6 tomas, 463 p.) 10 straipsnis nurodo, kad kai yra rimtų priežasčių įtarti, kad maistas ar pašarai gali kelti pavojų žmonių ar gyvūnų sveikatai, atsižvelgiant į rizikos pagrįstumą bei dydį, valstybinės valdžios institucijos imasi</p>	

Eil. Nr.	Rekomendacija	Subjektas	Veiksmas / Priemonės / Komentarai	Rekomendacijos įgyvendinimo terminas (data)
			<p>atitinkamų priemonių informuodamos visuomenę apie sveikatos rizikos pobūdį ir nurodo visus maisto produktus ar pašarus, jų keliamą pavojų ir priemones, kurių imamasi ar ketinama imtis norint riziką sustabdyti, sumažinti ar išvengti.</p> <p>Taip pat pažymime, kad nei Europos, nei nacionaliniuose teisės aktuose nėra reikalaujama <u>visais atvejais</u> pateikti visą informaciją, taip pat ir vaizdinę medžiagą, nuotraukas, be to ne visiems maisto produktams yra nurodomi tinkamumo vartoti terminai, pvz. druska, cukrus, švieži vaisiai ir daržovės, bei kt.</p> <p>VMVT, įgyvendindama šiuos principus, 2012-10-05 VMVT direktoriaus įsakymu Nr. B1-788 nauja redakcija išleido kokybės sistemos programą SK-1-5 „Informacijos teikimas visuomenės informavimo priemonėms“, kuria personalas įpareigotas, kai yra tokia galimybė, ruošiant pranešimus spaudai pateikti informaciją apie produkto tinkamumo vartojimo terminą, partijos numerį, jo vaizdinę medžiagą ir kitą svarbią produktą identifikuojančią informaciją, o taip pat pranešti vartotojams apie jų teisę nesaugų produktą gražinti pardavėjui.</p> <p>Todėl manome, kad rekomendacija nėra aktuali, nes joje nurodomi veiksmai jau yra įgyvendinami.</p>	
4.2.	inicijuoti susitarimus su maisto tvarkytojais ar jų	VMVT	<p>Bus įgyvendinta.</p> <p>Parengti ir patvirtinti VMVT direktoriaus įsakymą dėl Maisto tvarkymo subjekto veiksmų, pateikus</p>	2015-04-01

Eil. Nr.	Rekomendacija	Subjektas	Veiksmas / Priemonės / Komentarai	Rekomendacijos įgyvendinimo terminas (data)
	<p>asociacijomis, kad informacija apie nustatytą nesaugų maisto produktą maisto tvarkytojų (prekybos įmonių) būtų pateikiama (skelbiama) visomis galimomis priemonėmis, pvz., el. svetainėje, prekybos vietose skelbimų lentoje, trumposiomis (SMS) žinutėmis, el. paštu ar kitu būdu.</p>		<p>nesaugų produktą į rinką, tvarkos aprašo patvirtinimo. Maisto tvarkymo subjektų asociacijoms pristatyti parengtą Maisto tvarkymo subjekto veiksmų, pateikus nesaugų produktą į rinką, tvarkos aprašą.</p>	
5.	<p>Siekiant sudaryti sąlygas efektyviai valstybinei maisto kontrolei bei užtikrinti aukštą žmonių sveikatos apsaugos lygį inicijuoti reikalingų teisės aktų pakeitimus ar oficialias diskusijas Europos Komisijos Maisto grandinės ir gyvūnų sveikatos nuolatiniam komitete dėl bendro leistino medžiagų (natūraliai susidarantių ir pridėtų fosfatų) kiekio ar maksimalaus galinčio natūraliai susidaryti šios</p>	<p>VMVT kartu su SAM</p>	<p>Bus įgyvendinta.</p> <p>Kelti klausimą dėl fosfatų kiekio galutiniuose maisto produktuose kontrolės artimiausiame Europos Komisijos Maisto grandinės ir gyvūnų sveikatos nuolatinio komiteto Toksikologinės saugos skyriaus posėdyje.</p>	<p>2015-01-01</p>

Eil. Nr.	Rekomendacija	Subjektas	Veiksmas / Priemonės / Komentarai	Rekomendacijos įgyvendinimo terminas (data)
	medžiagos kiekio galutiniuose maisto produktuose nustatymo.			

Atstovas ryšiams, atsakingas už Valstybės kontrolės informavimą apie rekomendacijų įgyvendinimą plane nustatytais terminais:

VMVT direktoriaus pavaduotoja Daiva Švelnienė, tel. 85 2404348, el. p. dsvelniene@vet.lt